

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра туристичного та готельно-ресторанного бізнесу

Допущено до захисту
Завідувач кафедри к.е.н., доцент
Давиденко І.В. ()
« » травня 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 242 «Туризм»
за освітньою програмою «Економіка та організація туристичної діяльності»

на тему:

Організаційно-економічні засади розвитку медичного туризму
(на прикладі туристичної фірми Travel Consult)

Виконавець

студентка центру заочної та вечірньої форми
навчання

Бурковська Діана Анатоліївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник

(науковий ступінь, вчене звання)

Козловський Роман Сергійович

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Одеса 2024

АНОТАЦІЯ

Бурковська Д.А. «Організаційно-економічні засади розвитку медичного туризму (на прикладі туристичної фірми Travel Consult)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 242 «Туризм» за освітньою програмою «Економіка та організація туристичної діяльності» – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2024.

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

Об'єктом дослідження – процес розвитку медичного туризму. Предметом дослідження є науково-практичні питання удосконалення процесу розвитку медичного туризму на прикладі діяльності туристичної фірми «Travel Consult».

Метою роботи є генерація шляхів удосконалення розвитку медичного туризму на прикладі діяльності туристичної фірми «Travel Consult».

У роботі проаналізовано сутність поняття медичного туризму, виявлено основні види медичного туризму та визначено сучасний стан розвитку медичного туризму.

За результатами дослідження сформульована доцільність впровадження лікувально-оздоровчого туру «Реабілітація пацієнтів з ПТСР» на базі готелю «Гранд Марін». Проаналізована ефективність, враховуючи прибуток та витрати на впровадження заходів.

Ключові слова: медичний туризм, розвиток, туристичний продукт, туристична фірма, Україні.

ANNOTATION

Burkovska D.A. «Organizational and economic foundations of the development of medical tourism (on the example of the travel company Travel Consult)».

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty 242 «Tourism» for the educational program «Economics and organization of tourist activities». – Odessa National Economics University. – Odessa, 2024.

The qualification work consists of an introduction, three sections, conclusions, and a list of used sources.

The object of research is the process of development of medical tourism. The subject of the study is the scientific and practical issues of improving the process of development of medical tourism on the example of the activity of the travel firm "Travel Consult".

The purpose of the work is to generate ways to improve the development of medical tourism based on the example of the travel firm "Travel Consult".

The work analyzed the essence of the concept of medical tourism, identified the main types of medical tourism, and determined the current state of medical tourism development.

Based on the results of the study, the feasibility of implementing the "Rehabilitation of PTSD patients" medical tour on the basis of the "Grand Marin" hotel was formulated. The effectiveness was analyzed, taking into account the profit and costs of implementing the measures.

Keywords: medical tourism, development, tourism product, tourism company, Ukraine.

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ	6
1.1. Сутність та функції медичного туризму.....	6
1.2. Основні компоненти та фактори розвитку медичного туризму.....	13
1.3. Методичні підходи до класифікації видів медичного туризму.....	19
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ.....	26
2.1. Сучасний стан розвитку медичного туризму в світі	26
2.2. Актуальні проблеми та перспективні напрями розвитку медичного туризму	34
2.3. Порівняльний аналіз міжнародного та національного ринків медичного туризму України.....	38
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	47
3.1. Розробка пропозиції щодо удосконалення розвитку медичного туризму в Україні	47
3.2. Економічне обґрунтування впровадження окремих запропонованих заходів у діяльність туристичної фірми «Travel Consult».....	52
Висновки	62
Список використаних джерел.....	66

ВСТУП

Актуальність теми. Тема організаційно-економічні засади розвитку медичного туризму є вкрай актуальною в сучасному світі. Зростаюча популярність медичного туризму свідчить про те, що люди шукають високоякісні медичні послуги за межами своєї країни. Для багатьох країн це створює нові можливості для розвитку сектору медичного туризму і залучення іноземних пацієнтів.

Для країн, які розвиваються, медичний туризм може стати ефективним інструментом для залучення іноземних інвестицій та підвищення економічного розвитку. Однак важливо також враховувати етичні аспекти, забезпечуючи високий стандарт медичних послуг та захищаючи права пацієнтів.

Отже, дослідження організаційно-економічних засад розвитку медичного туризму має велике значення для розвитку сучасної медичної індустрії та створення сприятливих умов для пацієнтів із різних країн.

Мета кваліфікаційної роботи є генерація шляхів удосконалення розвитку медичного туризму на прикладі діяльності туристичної фірми «Travel Consult».

Досягнення поставленої мети обумовило необхідність вирішення таких завдань:

- виявити сутність та функції медичного туризму;
- розглянути основні компоненти та фактори розвитку медичного туризму;
- розглянути методичні підходи до класифікації видів медичного туризму;
- дослідити сучасний стан розвитку медичного туризму в світі;
- провести загальну характеристику актуальних проблем та перспективних напрямків розвитку медичного туризму;
- зробити порівняльний аналіз міжнародного та національного ринків медичного туризму України;
- розробити пропозиції щодо удосконалення розвитку медичного туризму в Україні;

- провести обґрунтування економічної доцільності впровадження окремих запропонованих заходів у діяльність туристичної фірми Travel Consult.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є процес розвитку медичного туризму.

Предметом дослідження кваліфікаційної роботи є науково-практичні питання удосконалення процесу розвитку медичного туризму на прикладі діяльності туристичної фірми «Travel Consult».

Методом дослідження роботи є застосування діалектичного підходу до аналізу взаємозв'язку та розвитку явищ і процесів. Для досягнення поставленої мети і вирішення завдань кваліфікаційної роботи були використані наступні загальнонаукові методи: абстрактно-логічний метод: використовувався для узагальнення теоретичних положень, визначення сутності економічних понять та формулювання висновків, системний аналіз: застосовувався для аналізу медичного туризму, графічний метод: використовувався для наочного представлення статистичних даних, табличний та групування методи: застосовувалися під час аналізу сучасного стану розвитку медичного туризму, конструктивний та експериментальний методи: використовувалися для оцінки результатів запропонованих заходів щодо удосконалення розвитку медичного туризму на прикладі діяльності туристичної фірми «Travel Consult».

Інформаційна база дослідження. Теоретичну та методологічну основу дослідження становлять наукові праці з названої проблеми вітчизняних та зарубіжних вчених, законодавчі та нормативні акти України, методики Всесвітньої туристичної організації, інструктивні матеріали, що регламентують діяльність суб'єктів господарювання, довідково-інформаційні видання, дані статистичної та внутрішньогосподарської звітності готельного підприємств.

Не зважаючи на наявність публікацій, присвячених організаційно-економічним засадам розвитку медичного туризму, досить мало уваги

приділено удосконаленню розвитку медичного туризму України у сучасних умовах.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання результатів дослідження для удосконалення діяльності туристичних підприємств із застосуванням туристичного продукту присвяченому медичному туризму.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (54 найменувань). Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 70 сторінок комп'ютерного тексту. Основний зміст викладено на 65 сторінках. Робота містить 7 таблиць, 14 рисунків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ

1.1. Сутність та функції медичного туризму

Медичний туризм стає одним із найбільш популярних напрямків сучасного туризму, що обумовлено процесами глобалізації суспільства. Кожен рік спостерігається зростання обсягів інвестицій у цю сферу. Медичний туризм, який поєднує в собі медичну практику та економічні аспекти, стає одним з найбільш перспективних сегментів туристичної індустрії.

Мандрівки за кордон з метою поліпшення здоров'я – явище досить старе. З 18 століття заможні пацієнти з країн, які розвивалися, подорожували до медичних центрів у Європі та США для отримання лікування. Ця тенденція поступово почала змінюватися наприкінці 20 століття і значно зросла у 21 столітті завдяки глобалізації комунікаційних та транспортних технологій, коли менш заможні особи з розвинених країн стали подорожувати до країн, які розвиваються, за медичними послугами.

Медичний туризм з кожним роком набуває все більшої популярності серед людей, які прагнуть отримати доступ до процедур з кількох причин [1]:

- високі вартості медичних послуг у власній країні;
- високий стандарт медицини та більш сучасні технології лікування у інших країнах;
- прагнення отримати високопрофесійний рівень обслуговування;
- можливість отримати медичну допомогу якомога швидше, без очікування та великих черг;
- збереження конфіденційності;
- можливість отримати медичні послуги, які заборонені у країні проживання.

Ці саме чинники, які можуть бути різноманітними, сприяють глобальному збільшенню потоку пацієнтів через національні кордони.

М. Мальська та О. Бордун досліджують теоретичні основи та практичні аспекти організації медичного туризму в Україні. Є. Гнедік займається питаннями правового регулювання медичного туризму. Е. Гапонова вивчає тенденції розвитку глобального ринку медичних послуг. С. Галасюк аналізує сучасний стан розвитку санаторно-курортної бази в Україні. А. Парфіненко досліджує проблеми та перспективи розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні. А. Ветитнєв розглядає особливості організації профілактичної та оздоровчої рекреації. М. Горовіц та Дж. Розенсвейг пропонують концептуальні підходи до клінічного туризму. М. Букман досліджує географію медичних подорожей. Незважаючи на це, досі не існує узгодженого розуміння сутності медичного туризму та єдиного підходу до класифікації його видів.

Навіть при тому, що поняття «медицина» та «туризм» видаються протилежними – перше асоціюється з лікуванням і обмеженнями, а друге – з відпочинком і вільним часом, у сучасному світі вони знаходять спільну мову. Більшість фахівців розуміють під терміном «медичний туризм» подорожі пацієнтів з однієї країни в іншу для отримання медичної допомоги.

Отже, для розгляду особливостей медичного туризму необхідно спочатку розуміти загальне поняття цього терміну (див. Рис. 1.1).

У своєму широкому тлумаченні медичний туризм можна описати як «подорожі осіб за межі місця їх проживання з метою отримання медичного лікування, діагностики стану здоров'я, проведення хірургічних втручань або терапії, поєднаних з відпочинком та розвагами». Ці подорожі включають туристів, які користуються туристичною інфраструктурою та об'єктами. Іншими словами, люди, які прагнуть отримати доступ до кардіологічних, ортопедичних, стоматологічних процедур або пластичних операцій, вирушають до передових країн, які славляться високою якістю таких медичних послуг [2].

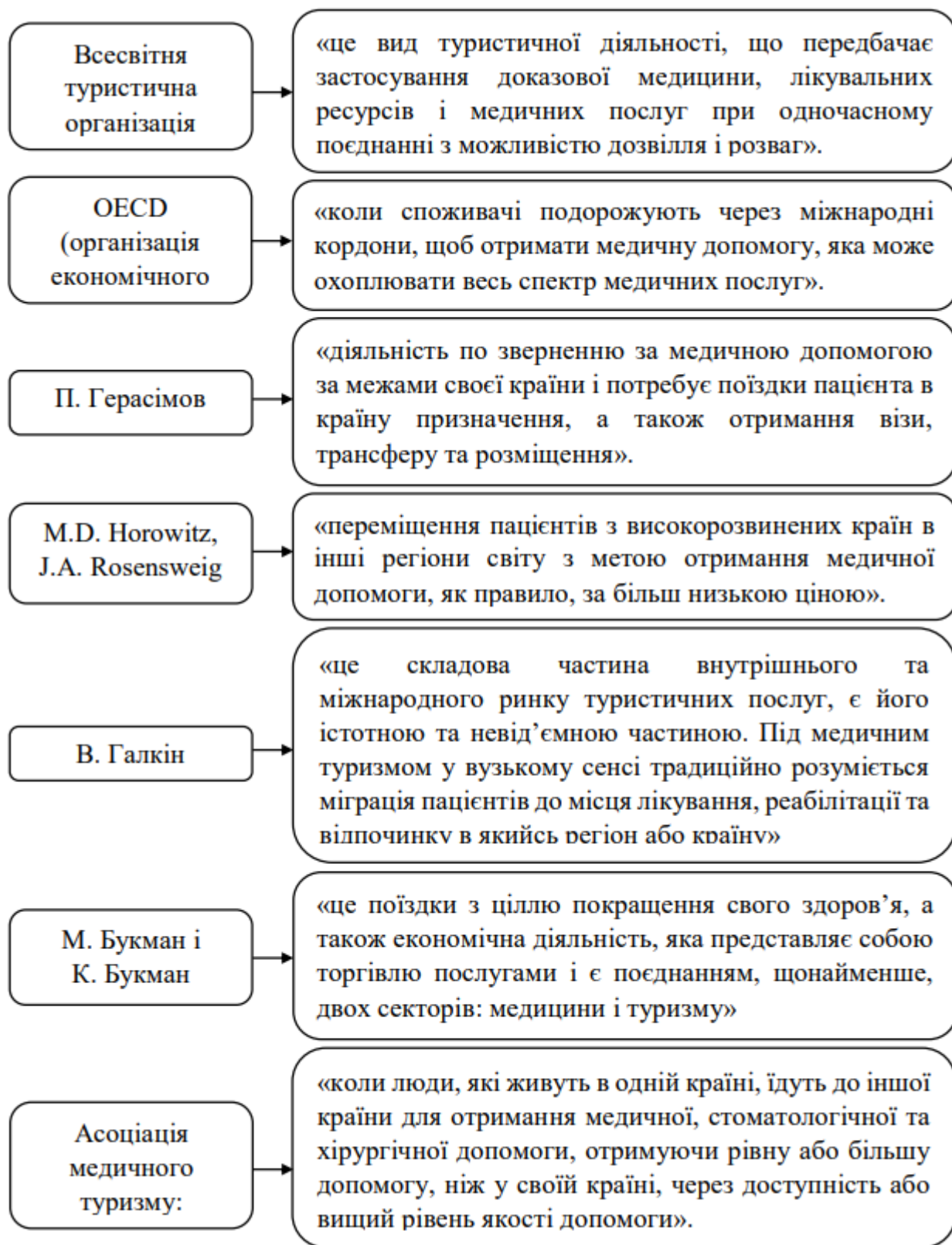

Рис. 1.1. Визначення медичного туризму за версіями різних науковців.
Джерело: складено за [3-7]

Таким чином, медичний туризм – це сфера туризму, що включає організацію та надання лікування, діагностики захворювань та інших

медичних послуг як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні, у поєднанні з відпочинком та розвагами.

Часто автори називають медичний туризм однією з форм оздоровчого або wellness-туризму. Ця точка зору особливо популярна серед вітчизняних дослідників та у країнах СНД. Проте, більшість закордонних вчених стверджують, що ці два поняття не збігаються. Wellness-туризм визначається як нова філософія відпочинку, головною метою якої є досягнення фізичної гармонії та духовної рівноваги через активну оздоровчу діяльність. Цей тип туризму спрямований на фізично та ментально здорових людей, які прагнуть підтримувати своє здоров'я та адаптуватись соціально. Оздоровчий туризм, натомість, є спеціалізованим видом туристичної діяльності, який передбачає переміщення людей з метою оздоровлення, профілактики та лікування захворювань шляхом комплексного використання природних лікувальних ресурсів та спеціально створених факторів [8].

Перекриття термінів у медичному туризмі очевидне: лікувально-оздоровчий туризм включає в себе частково медичний. Це призводить до необхідності виділення медичного клінічного та медичного курортного туризму. Медичний клінічний туризм передбачає відвідування спеціалізованих медичних закладів для проведення втручань та процедур. У свою чергу, медичний курортний туризм використовує природні лікувальні фактори конкретних курортів, спираючись на методи курортології для досягнення позитивного ефекту. Лікувально-оздоровчий туризм може бути не медичним, але все ж сприяти оздоровленню через природні лікувальні чинники, спортивні активності, дієту і т.д. Таким чином, поїздки до термальних, грязьових, spa- і wellness-курортів або візити до закордонних клінік для медичного обстеження разом з відпочинком вважаються медичним курортним туризмом. У той час як відвідування Одеси для офтальмологічної операції, поєднане з екскурсіями та відпочинком на морі, є формою клінічного медичного туризму. Важливо також зазначити, що індустрія медичного туризму і гостинності об'єднані в єдину систему ринків з

розвиненою інфраструктурою, що включає медичні заклади, а також різні галузі бізнесу, такі як страхування, банківська справа, юридична підтримка, транспорт та зв'язок. Поняття медичного туризму у широкому розумінні також включає міграцію не лише пацієнтів і гостей, але і медичного персоналу, а також діагностичного та оперативного обладнання.

На сьогоднішній день у світі існує добре визначений ринок медичного туризму, що складається з системи економічних відносин, пов'язаних з купівлею-продажем медичних послуг та організацією подорожей для їх отримання. Як у будь-якому іншому ринку послуг, ринок медичного туризму складається з обов'язкових елементів, кожен з яких пов'язаний з категоріями попиту, пропозиції та цін (див. Рис. 1.2):

- товар – медичні послуги;
- покупець – медичні туристи або юридичні особи, які укладають відповідні угоди з надавачами послуг;
- продавець – ліцензовані надавачі медичних послуг (лікарні, медичні центри, спеціалізовані туристичні підприємства, представництва асоціацій з медичного туризму).

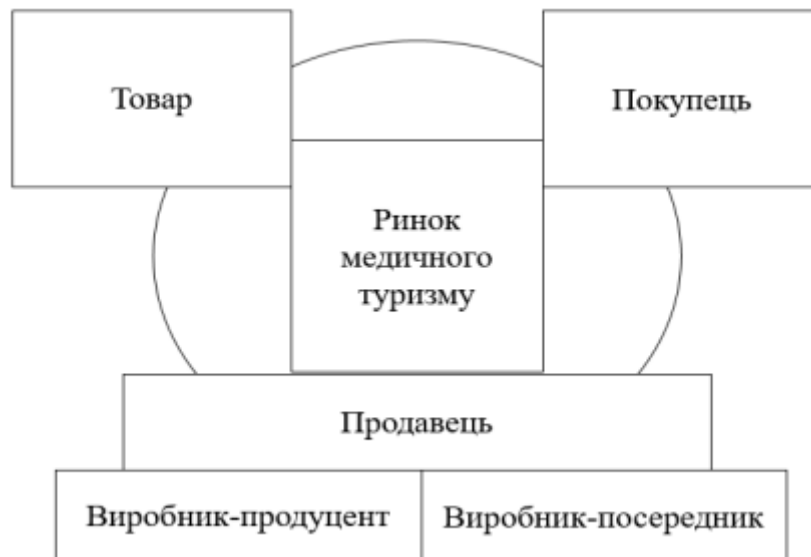

Рис.1.2. Елементи ринку медичного туризму

Джерело: складено за [9].

Одна з особливостей медичного туризму полягає в тому, що в більшості випадків споживач медичних послуг не може безпосередньо придбати їх у виробника, тому на ринку діють виробники-посередники – спеціалізовані туристичні підприємства та представництва асоціацій з медичного туризму. Водночас, виробниками-постачальниками виступають лікарні та медичні центри [9].

Організацією медичних турів зазвичай займаються туроператори, спеціалізовані на медичному туризмі. Самостійно організувати медичну поїздку важко, тому існують спеціалізовані ліцензовані компанії, які надають повний спектр послуг. Вони консультують клієнтів, готують необхідні документи, підбирають медичні заклади та лікарів, відкривають візи, забезпечують супровід пацієнтів та надають інші додаткові послуги відповідно до їх потреб. Зазвичай кожен медичний туроператор має партнерів-медичні заклади за кордоном, які пропонуються для вибору клієнтам. Це дозволяє пацієнту порівняти різні медичні заклади за такими критеріями, як вартість послуг, якість обслуговування, тривалість лікування, умови надання медичної допомоги, відгуки інших пацієнтів та можливі ризики.

Медичний туризм відіграє ключову роль не лише для туристів та пацієнтів, але й для країн, що їх приймають. Ось які функції він виконує в різних сферах [10]:

- для державної влади: сприяє економічному розвитку країни, створює доходи, забезпечує податкові надходження, збільшує кількість закладів охорони здоров'я та робочих місць, підвищує рейтинг та престиж країни;
- для населення: створює нові робочі місця, забезпечує доступ до якісних медичних послуг та передових технологій;
- для професійних асоціацій та навчальних закладів: надає базу для навчальних програм та програм підвищення кваліфікації;
- для спеціалістів з маркетингу: створює робочі місця та попит на

рекламу та веб-сайти;

- для журналістів та авторів: надає теми для досліджень, книг та статей для популяризації медичного туризму та інформування населення про його можливості;
- для розробників програмного забезпечення: створює можливості для розробки нових програм та додатків, які керують логістикою та координацією подорожей для пацієнтів, лікарень, клінік та кол-центрів;
- для консультантів та бізнес-експертів: забезпечує зростання клієнтів для розвитку бізнесу та стартапів, розширює можливості для спікерів, аналітиків, організаторів заходів, органів з сертифікації та акредитації.

Медичний туризм надає можливість країнам з великими чергами на отримання медичних процедур зменшити ці черги та відчужити пацієнтів, надсилаючи їх у країни, де процедури можна пройти швидше, іноді навіть дешевше, не перевантажуючи власну систему охорони здоров'я. Важливо, що медичний туризм також має прямий вплив на місцевих жителів країни-приймача. Створені доходи сприяють покращенню доступу та якості медичної допомоги саме для них. Розвиток медичного туризму також запобігає відтоку медичних кадрів або «мозкового відтоку». У країні, де медична галузь процвітає, талановиті медичні працівники не відчують потреби мігрувати в пошуках кращих можливостей.

Загалом, збільшення попиту на медичні послуги в країнах, що розвиваються, призводить до зростання інвестицій не лише в саму медичну галузь, але й у транспорт та інші супутні інфраструктурні сектори. Це також підштовхує до поліпшення якості та інфраструктури медичної допомоги.

1.2. Основні компоненти та фактори розвитку медичного туризму

Після аналізу International Medical Travel Journal можна зробити висновок, що медичний туризм поступово стає однією з найшвидше розвиваючихся галузей. Опитування, проведене у 280 клініках та 60 країнах світу, що вважаються лідерами у медичному туризмі, свідчить про позитивну динаміку у розвитку цього виду міжнародного бізнесу, який займає провідні позиції в світі. За результатами опитування, у 49% клінік та туристичних організацій, що організовують лікування за кордоном, у 2013 році спостерігалось збільшення потоку туристів на 50% порівняно з попереднім роком. З 2014 року і до сьогоднішнього дня темпи зростання медичного туризму становлять 10-15% щорічно [11-12].

Понад половина суб'єктів у цій галузі передбачають щорічний зріст туристів на рівні 7-10% протягом найближчих 4 років. Найбільший очікуваний дохід в медичному туризмі пов'язаний з косметичною хірургією, що становить 55% відповідей у опитуванні. Щодо лікування онкологічних захворювань, очікується прибуток на рівні 54%. У випадку лікування безпліддя цей показник складає 40%, а стоматологічне лікування очікується мати найменший дохід, що становить 38% відповідей опитаних.

Рис.1.3. Доходи від найпопулярніших видів медичного туризму
Джерело: складено за [11].

Такий стрімкий розвиток медичної індустрії у галузі туризму за останні 15 років можна пояснити наступними причинами [13]:

- в країнах з високорозвиненою економікою різко зросла вартість медичних послуг, що є однією з ключових причин для зростання міжнародного медичного туризму;

- з'явилася нова категорія споживачів, які створюють попит на медичні послуги за кордоном. Вони прагнуть отримати якісне та доступне лікування, поєднуючи це з отриманням нових вражень від подорожі до інших країн;

- у країнах Європейського Союзу та на Близькому Сході зростає попит на швидку та необхідну медичну допомогу через проблему очікування лікування.

- недостатня якість медичних послуг, а також в окремих країнах їх повна відсутність, відсутність інноваційних технологій та недостатня діагностика лікування, також сприяють розвитку цього явища.

Однією з основних причин зростання медичного туризму серед іноземних громадян є те, що навіть у країнах з високорозвиненою економікою не всі працездатні особи можуть собі дозволити повноцінне лікування або оплатити медичне страхування, яке покриє всі необхідні процедури. Це призводить до ситуації, коли пацієнти, яким потрібна операція, але вони не можуть собі її дозволити, шукають клініки по всьому світу, де вартість лікування може бути нижчою, але якість залишається на високому рівні. Це можуть бути операції, пов'язані з імплантацією тазостегнових та колінних суглобів, кардіологічні процедури, а також стоматологічні та пластичні операції, які відомі своєю високою вартістю.

Більшості людей такий спосіб заощадження на власному здоров'ї виявляється дуже вигідним з економічної точки зору для їхнього бюджету. Наприклад, квитки в обидві сторони, проживання в готелі або клініці, лікування, консультації та супровід лікаря, а також перекладач за необхідності, обходиться на 30-50% дешевше, ніж у їхній країні [14]. Особливо це стосується жителів США, Великої Британії, Канади, Ізраїлю та

інших держав. Навіть у тих країнах, де існують більш лояльні соціально-орієнтовані системи охорони здоров'я, наприклад, у Великій Британії та Канаді, для проходження звичайних обстежень, таких як УЗД, може знадобитися близько двох місяців або навіть більше. У випадках, коли медичне страхування покриває витрати на операції частково або повністю, жителям доводиться чекати до двох років і більше. Однак не всі можуть дозволити собі такий термін очікування, особливо коли йдеться про питання життя і смерті. У таких ситуаціях люди готові витратити власні кошти на лікування за кордоном, оскільки це виходить дешевше, ніж у їхній власній країні.

Існують також інші важливі причини, з яких деяким людям доводиться подорожувати до інших країн для отримання медичної допомоги. Окрім випадків, коли вони не мають страхового покриття, існує поширена проблема з проведенням певних медичних процедур. Наприклад, у США іноді стикаються з ситуаціями, коли лікарі відмовляються здійснювати деякі медичні процедури через релігійні переконання [15]. Це може включати переривання вагітності, застосування репродуктивних технологій або відмову від необхідних процедур для хворих на невиліковні захворювання. У деяких країнах штучне переривання вагітності заборонено на законодавчому рівні, наприклад, в Ірландії, Чилі, Єгипті, Об'єднаних Арабських Еміратах. В інших країнах це дозволено лише у випадку медичних показань, як от загроза життю матері або інші медичні причини. Такий підхід застосовується в Польщі, Іспанії, Ізраїлі, Мексиці та інших країнах.

Також у багатьох країнах заборонено проведення лікування за допомогою стовбурових клітин, які є клітинами-регенераторами, що можуть замінити пошкоджені клітини в організмі людини у разі серйозних захворювань. Цей метод також може бути використаний для лікування онкологічних захворювань, хвороби Паркінсона та інших захворювань. Тому лікування стовбуровими клітинами не дозволено у багатьох країнах. Першими країнами, які легалізували цей вид лікування, були Сінгапур, а

потім – США, Велика Британія. Також Україна дозволяє лікування стовбуровими клітинами, і в деяких країнах, таких як Канада, та інші, цей процес знаходиться на стадії легалізації на законодавчому рівні. Проте більшість країн світу знаходяться в стадії гострих дебатів щодо безпеки та доцільності використання цього методу лікування.

Останнім часом спостерігається збільшення випадків, коли люди обирають подорожі за кордон для лікування, мотивовані своєю особистою безпекою та бажанням забезпечити собі приватність і конфіденційність. Це стосується пацієнтів, які планують змінити свою зовнішність шляхом хірургічних втручань, зміни статі, пластичної хірургії, лікування та реабілітації від наркозалежності, а також лікування психологічних проблем. Також важливим сегментом туристів, які подорожують з медичною метою, є національні діаспори та особи, які залишили свою країну для постійного проживання за кордоном, але повертаються для отримання медичної допомоги.

Один із ключових чинників, що сприяє розвитку цього виду туризму, полягає у швидкому розвитку авіаційних з'єднань. Сьогодні ми можемо подолати значні відстані і опинитися на іншому кінці світу всього за добу або навіть швидше, що відіграє важливу роль у розвитку цієї галузі. Посилення транскордонної доступності призводить до розвитку супутніх сфер, які значно розширюють асортимент медичних послуг для іноземних пацієнтів. Це включає розвиток транспортного обслуговування, готелів та ресторанів, які щодня стають все більш активними та привабливими для цієї категорії пацієнтів.

Високий потенціал у медичній галузі, разом із можливостями, що ще не використані, стає потужним каталізатором для країн у розвитку їхнього медичного сектору, поєднуючи його з туристичною індустрією. Це сприяє піднесенню економіки та робить ці країни більш привабливими для потенційних туристів та пацієнтів. Процес лікування потребує також розвитку програм відновлення та підтримки здоров'я, щоб забезпечити

пацієнтам позитивний результат. У подальшому, ця специфічна галузь медицини може стати перспективною та спеціалізованою галуззю в туристичній індустрії.

На розвиток цієї сфери впливає ряд факторів, серед яких виділяється мода на здоровий спосіб життя, що супроводжується подорожами в більш розвинені країни для отримання якісної медичної допомоги та професійного супроводу [16].

Іншим фактором є зменшення різниці між рівнем медичного розвитку та рівнем розвитку національних систем охорони здоров'я. Це призводить до однакової якості надання медичних послуг, але різниця полягає лише в фінансовій стороні. Наприклад, за діагностику в одних країнах можуть вимагати 4-6 тисяч доларів/євро, тоді як в інших – лише одну-дві тисячі доларів/євро.

Ще одним важливим фактором є політика держав на міжнародному рівні, що стосується медицини. Лояльність законодавчих ініціатив, спрямованих на спрощення перетину кордону для медичних працівників, визнання медичних сертифікатів та стандартів кваліфікації сприяє стажуванню лікарів за кордоном.

Комерціалізація медичних послуг є ще одним важливим аспектом. Це призводить до різноманітності цін на медичні послуги у різних країнах, що дозволяє клієнтам обирати клініку, яка відповідає їхнім фінансовим можливостям [17].

Один із останніх ключових факторів, які на нашу думку, активно впливають на розвиток медичної галузі в сфері туризму по всьому світу, – це вікова структура населення. Пригадуючи найбільший в історії світовий «бейбі-бум» в період з 1946 по 1964 рік, можна зрозуміти, що саме зараз, в період з 2020 по 2025 рік, ця вікова категорія активно розпочинає медичні подорожі з лікувально-оздоровчою метою, як у межах своєї країни, так і за її межами (див. Рис.1.4). Сучасний світ відзначається загальною тенденцією «старіючих націй», що, в свою чергу, стимулює медичні подорожі. Цей

феномен медичного туризму сприяє оновленню системи охорони здоров'я та медичних закладів, оскільки населення шукає необхідне лікування та медичні послуги в інших країнах.

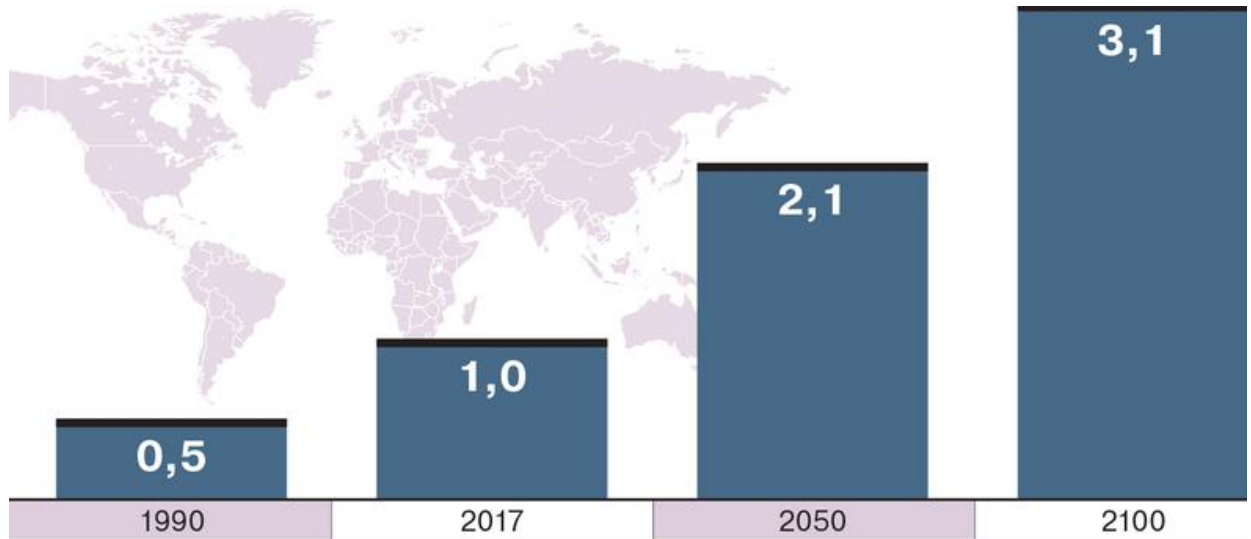

Рис. 1.4. Прогноз старіння населення світу віком від 60 років (млрд чоловік)

Джерело: складено за [18].

Інноваційно-інформаційні процеси відіграють важливу роль у розвитку цієї галузі. Країни активно вкладають значні кошти, мільйони євро, у розвиток електронних технологій у сфері охорони здоров'я. Основною метою цього інвестування є забезпечення вільного доступу та обміну усією інформацією про пацієнтів у електронному форматі, яка стосується їхнього лікування та медичної допомоги.

Ще одним важливим фактором розвитку є накопичений медичний досвід, медична практика та знання у розвинених країнах світу. Найпрестижніші клініки Європи, пов'язані з медичними університетами та інститутами, є центрами медичних знань уже протягом двох століть. В економічно розвинених країнах світу, де медицина активно розвивається, особливо популярні напрямки, такі як радіаційна онкологія, трансплантація органів, клітинна терапія, лазерна дерматологія та косметологія, існує добре розвинута економіка.

1.3. Методичні підходи до класифікації видів медичного туризму

Створення однорідної класифікації є ще одним важливим етапом для визначення шляхів успішного розвитку медичного туризму в різних напрямках. Цей процес доповнює встановлення базових принципів функціонування та характеристики, сприяючи більш точному уявленню про ринок та його можливості.

При створенні класифікації медичного туризму необхідно враховувати різні особливості та обмеження, які можуть впливати на цей процес [19]. Наприклад:

1. Потрібно уважно враховувати різницю в функціональних характеристиках та організації медичного туризму.
2. При визначенні критеріїв класифікації слід брати до уваги як традиційні підходи до цього питання, так і сучасні тенденції на туристичному ринку та в галузі охорони здоров'я.
3. Кількість критеріїв повинна бути оптимальною і відображати основні риси медичного туризму.
4. Вибір критеріїв повинен бути зв'язаний як з технологічними аспектами надання медичних послуг, так і з соціально-економічними факторами, що повністю відображають процес реалізації медичного туризму в конкретному регіоні.

В науковій літературі найчастіше зустрічається класифікація за направленістю туристичних потоків, яка виглядає наступним чином (див. Рис. 1.5):

Міжнародний медичний туризм - це виїзд особи з однієї країни до іншої з метою отримання медичної, стоматологічної або хірургічної допомоги, яка може бути або на рівні, або якісніше, ніж у їхній власній країні. Це робиться через доступність та вищий рівень обслуговування.

Міжнародний медичний туризм розподіляється на два основних типи:

- В'їзний медичний туризм стосується туристів, які прибувають у

певну країну для отримання медичних послуг.

- Виїзний медичний туризм охоплює тих, хто подорожує зі своєї країни в іншу з медичною метою. Іншими словами, коли медичні туристи подорожують за кордон, це є виїзним туризмом для їхньої власної країни.

Рис. 1.5. Класифікація медичного туризму за направленістю туристичних потоків

Джерело: складено за [19]

Внутрішній медичний туризм відбувається, коли мешканці певної країни подорожують до іншого міста, регіону або штату цієї ж країни для отримання медичної, стоматологічної або хірургічної допомоги, яка може бути на рівні або навіть кращою, ніж у їхньому власному місті.

Другою за популярністю є категоризація медичного туризму залежно від виду захворювання або потрібного виду медичної допомоги. Найчастіше зустрічаються такі напрямки у літературі [19]:

1. Операції загального хірургічного спрямування охоплюють широкий спектр хірургічних процедур, що безпосередньо впливають на здоров'я пацієнтів і можуть мати вирішальне значення для їх подальшого життя. Цей напрям поділяється на різноманітні категорії, серед яких:

- Баріатрична хірургія – це процедури, спрямовані на зменшення розмірів шлунка та встановлення шлункового бандажу. Ці операції

потребують висококваліфікованих спеціалістів і відповідного обладнання, які не доступні у всіх медичних установах, тому цей напрямок є популярним серед медичних туристів.

- Очна хірургія – це високоризикований вид медичних процедур, які вимагають від хірургів великого досвіду та відповідних умов для проведення операцій.

- Ортопедична хірургія – це лікування захворювань опорно-рухової системи. Серед найпоширеніших процедур – заміна суглобів таза, коліна та інші операції на суглобах.

- Кардіохірургія – це лікування вад розвитку серця, ішемічної хвороби серця, серцевої недостатності та інших серцевих захворювань.

2. Косметична та пластична хірургія займають важливе місце в сфері медичного туризму, оскільки є великий попит на ці послуги не лише серед людей з високим доходом, але й серед середнього класу. Ця тенденція спостерігається по всьому світу. Люди з різних країн прагнуть позбутися ознак старіння або покращити свій зовнішній вигляд. Для цього вони шукають високотехнологічні методи та досвідчених фахівців у цій галузі. Вибір лікаря для косметичних процедур є серйозним, оскільки від нього залежить результат і їхнє зовнішнє враження. Тому не дивно, що багато людей готові інвестувати значні кошти і подорожувати навіть наперекор світу, щоб отримати бажаний результат.

3. Стоматологічний напрямок медичного туризму є дуже популярним і не вимагає великих початкових витрат. Це ідеальний вибір для тих, хто шукає доступні медичні послуги, оскільки він є одним з найбільш бюджетних. Цей напрямок також легко поєднується з відвідуванням культурних, історичних та природних місць у регіоні, де знаходиться пацієнт.

4. Напрямок трансплантології є спеціалізованою галуззю медичного туризму, яка активно розвивається протягом останніх двох десятиріч. Однак, його розвиток обмежений як фінансовими можливостями, так і морально-етичними поглядами деяких потенційних клієнтів. За даними ВООЗ, щорічно

в світі проводиться близько 100 000 операцій з трансплантації твердих органів, приблизно 30% з яких припадає на США. Проте основною проблемою цього напрямку є дефіцит донорських органів. Іноді пацієнтам доводиться чекати 5 або навіть більше років.

5. Репродуктивна медицина являє собою напрямок медичного туризму, який передбачає подорожі за кордон з метою лікування безпліддя або проблем з народжуваністю. Цей напрямок стає все більш популярним на міжнародному рівні, особливо серед пацієнтів з країн, де законодавство щодо цих процедур є занадто суворим. Наприклад, сурогатне материнство та еко-запліднення часто є варіантами для вирішення проблеми, проте вони часто заборонені в багатьох країнах.

6. Напрямок отоларингології спеціалізується на лікуванні захворювань у вухах, носі та горлі. Медична діагностика в цій галузі включає аналіз порушень у запаху, слуху та смаку, а також виявлення пухлин у шиї та голові. Багато пацієнтів подорожують за кордон для імплантації слухових протезів, видалення мигдалин та корекції носової перегородки.

7. Напрямок онкології. Лікування раку вкрай витратне, і це одна з головних причин, чому люди обирають медичний туризм у цій галузі. Люди, які стикаються з онкологічними захворюваннями, не можуть собі дозволити затримки в лікуванні, тому вони подорожують у країни, де терміни початку лікування короткі. Крім того, у передовницьких країнах існують багато експериментальних та передових методів лікування, які ще не доступні у багатьох країнах проживання пацієнтів.

8. Напрямок неврології. Ця спеціалізація зосереджена на розладах, травмах та захворюваннях нервової системи, головного та спинного мозку, а також м'язів. Лікування багатьох неврологічних захворювань потребує використання передового обладнання та широкого спектру мініатюрних інструментів. Це стимулює багатьох пацієнтів шукати лікування саме в таких медичних установах. Крім того, наявність реабілітаційного відділення в клініці або центрі є бажаною, оскільки складна нейрохірургія вимагає не

лише неврологічної, але й фізичної реабілітації.

У деяких джерелах сучасної літератури відзначається спеціалізований напрямок медичних подорожей, спрямованих на лікування хвороби Паркінсона. Ця хвороба впливає на рухові функції через поступове руйнування або втрату нейронів мозку. Хоча повне одужання неможливе, але можливо контролювати симптоми за допомогою ліків, хірургічних втручань, фізичних вправ або альтернативних методів лікування. Тому пацієнти, які мають можливість, обирають лікування за кордоном у спеціалізованих центрах з сучасними методиками боротьби з хворобою Паркінсона. Наприклад, у Китаї та Мексиці використовують терапію стовбуровими клітинами.

Ще одним цікавим і досить спірним аспектом класифікації медичного туризму є поділ за рівнем легальності проведення медичних процедур, що згадується в окремих джерелах. За цим критерієм виділяються дві основні категорії медичного туризму:

- Медичний туризм, який ґрунтується на легалізованих процедурах, передбачає стандартні медичні втручання, доступні для надання у будь-якій країні або регіоні світу. У цьому випадку розвиток галузі визначається конкурентоспроможними параметрами ринку послуг, такими як ціна, доступність та якість медичного обслуговування.
- Обмежено-легалізовані види медичного туризму включають у себе процедури, що включають втручання в організм або застосування специфічних фармацевтичних засобів. Такі процедури можуть бути заборонені законодавством різних країн і можуть мати кримінальні або адміністративні наслідки. Запит на такі послуги може породжувати медичний туризм, оскільки пацієнти шукають можливість проведення цих процедур у країні, де вони доступні легально, без ризику кримінального переслідування.

До середи найпоширеніших обмежено-легалізованих форм медичного туризму відносяться:

1. Поїздки з метою проведення евтаназії (або відомі також як суїцидальний медичний туризм) – ця практика найчастіше пов'язана з хронічними або необоротними захворюваннями різного характеру, включаючи психічні розлади та соціально-небезпечну поведінку. Евтаназія офіційно легалізована в країнах, таких як Нідерланди (за умови нестерпних страждань пацієнта та наявності відповідної заяви), Бельгія (за умови тривалого стеження лікаря за пацієнтом), США (дозволена в обмежених штатах зі своїми власними правилами), Канада (тільки для термінальних пацієнтів з невиліковними захворюваннями), Нова Зеландія (тільки для важкохворих пацієнтів з невеликим терміном життя), Люксембург (законодавство схоже на бельгійське), Колумбія (тільки для важкохворих).

2. Поїздки з метою здійснення абортів. Це дуже контроверсійний напрям, щодо якого завжди існує багато дискусій, проте розвиток цього виду медичного туризму існує.

3. Можливість отримання лікування за допомогою препаратів наркотичного походження. Більшість країн не накладає прямих обмежень на використання медичних препаратів, які містять наркотичні речовини. Проте ця проблема виникає в деяких країнах Близького Сходу, що спонукає до організації такого виду медичного туризму в інші країни Азії. Таким чином, під час проведення наукових досліджень в основному використовуються дві основні класифікації медичного туризму: за напрямками туристичних потоків та за видом захворювання та лікування.

Висновки до 1 розділу:

Медичний туризм стає все популярнішим, оскільки люди шукають доступніше та сучасне лікування за кордоном. Це обумовлено високими вартостями медичних послуг у власних країнах, високим стандартом медицини та можливістю отримати високопрофесійне обслуговування, а також швидким доступом до медичної допомоги та збереженням конфіденційності. Різноманітні

фактори, такі як хронічні захворювання та обмеження, спонукають людей до медичного туризму. Дослідники активно вивчають цей феномен, проте досі існує відсутність узгодженого розуміння та класифікації медичного туризму. Незважаючи на різні погляди на цей вид туризму, він надає можливість отримати лікування, діагностику та інші медичні послуги за межами країни проживання, поєднуючи їх з відпочинком та розвагами. Медичний туризм допомагає зменшити черги на отримання медичних послуг та сприяє покращенню доступу до них, а також залучає інвестиції в медичну та супутню інфраструктуру.

Медичний туризм швидко розвивається і стає однією з найбільш перспективних галузей. Дані опитувань свідчать про значний зріст популярності цього виду туризму, зокрема у сферах косметичної хірургії та онкологічного лікування. Основні причини зростання медичного туризму – високі вартості медичних послуг у розвинених країнах, нова категорія споживачів, які шукають якісне та доступне лікування за кордоном, а також проблема очікування лікування у деяких регіонах. Інші фактори, такі як недостатня якість медичних послуг і недостатня доступність інноваційних технологій, також сприяють цьому явищу. Швидкий розвиток авіаційних з'єднань та зростання транскордонної доступності також сприяють розвитку медичного туризму. Цей розвиток впливає на економіку, розвиток медичного сектору та туристичну індустрію країн, сприяючи подальшому піднесенню їхнього статусу в цій галузі.

У створенні класифікації медичного туризму важливо враховувати різні особливості та обмеження. Критерії класифікації повинні враховувати функціональні характеристики, організацію, технологічні та соціально-економічні аспекти. Найпоширеніша класифікація базується на напрямках туристичних потоків (міжнародний та внутрішній медичний туризм), виду захворювання чи потрібної медичної допомоги. Також спірним аспектом є поділ за рівнем легальності проведення медичних процедур.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ

2.1. Сучасний стан розвитку медичного туризму в світі

Медичний туризм вже не нове явище, проте за останні два десятиліття 21 століття ця галузь стрімко розвивалася. Ринок медичного туризму пройшов еволюційний шлях, відзначивши зміни в світовій економіці та адаптуючись до нових умов глобального господарства. Спектр послуг, доступних пацієнтам, місця призначення та рівень технологій значно розширилися. Щорічно зростає кількість пацієнтів, які подорожують із країн з недостатньою медичною інфраструктурою до країн з високоспеціалізованою медичною допомогою.

За даними статистики за 2017-2018 роки, міжнародний туристичний ринок зростав на 4% щорічно, що практично рівно зростанню світового валового продукту на 3,5%. Цей динамічний розвиток визначає потужний світовий ринок медичного туризму, який в 2019 році оцінювався в понад 40 мільярдів доларів, а очікувалося, що до 2021 року зросте до 45 мільярдів. Проте пандемія COVID-19, що призвела до закриття кордонів та введення обмежень, фактично призупинила міжнародний та внутрішній туристичні потоки. Прогнозувалося, що у 2020 році ринок скоротиться мінімум на 30%, а відновиться до рівня 2019 року лише у 2022-2023 роках. Практично це підтвердилося: ринок склав близько 27,5 мільярдів доларів у 2020 році, з прогнозом на 2021 рік приблизно 30 мільярдів доларів. Цей ріст пов'язаний з тим, що компанії відновлюють свою діяльність, адаптувавшись до нових реалій життя [20].

У порівнянні з усіма іншими видами туризму, медичний туризм відзначається найвищими темпами зростання. Понад п'ятдесят країн активно розвивають медичний ринок на рівні державної політики. Розвиток медичного туризму спонукає до створення нових концепцій у сфері охорони здоров'я, коли

пацієнти, не знаходячи можливості лікуватися власній країні, вибирають шлях за кордон для отримання сучасного та ефективного лікування.

На сьогодні глобальний ринок медичного туризму має власну інфраструктуру, що включає в себе органи акредитації, менеджмент, агентства та фахівців у сфері медичних подорожей. Навіть у фінансову кризу та умови глобальної економічної конкуренції медичний туризм буде розвиватися та впливати на національні системи охорони здоров'я. Основними мотивами, що спонукають пацієнтів подорожувати, є бажання зекономити, неефективна внутрішня інфраструктура, довгий час очікування процедур і бажання відвідати іншу країну під час лікування. Основним стимулом для зростання на ринку є високі витрати на охорону здоров'я в країнах, як розвинених, так і розвиваючихся, оскільки пацієнти часто обирають країни з надією отримати доступне лікування без втрати якості.

В 2020 році частки сегментів ринку медичних послуг виглядали таким чином (див. Рис. 2.1):

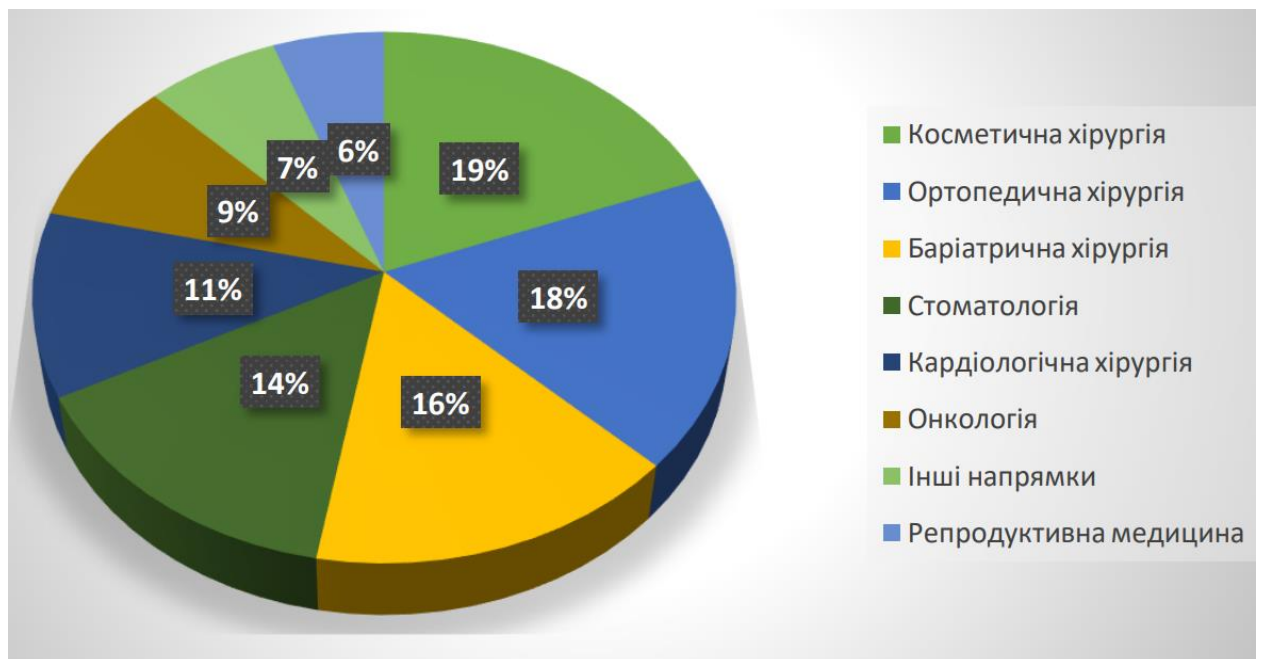

Рис. 2.1. Частки сегментів ринку медичних послуг.

Джерело: складено за [20]

У 2020 році косметична хірургія стала найпопулярнішим напрямком, її частка склала 17%, що пояснюється розповсюдженням та прийняттям

пластичної хірургії. Найбільш популярними послугами були пересадка волосся, підтяжка обличчя, ринопластика та інші. Серед топ-5 країн у цьому напрямку виділяються Південна Корея, Іспанія, Туреччина, США та Бразилія.

Щодо регіонального розподілу ринку медичного туризму, Азійсько-Тихоокеанський регіон відзначився як лідер у 2020 році, з обсягом в 7,79 мільярда доларів. Прогнозується, що до 2025 року цей ринок зросте на 22,4% і досягне 19,87 мільярда доларів. Прогрес медичного туризму на цьому ринку буде сприяти країнам, що розвиваються, які активно просуваються в напрямку технологічного прогресу та вдосконалення медичної допомоги. Наразі медичний туризм становить значну частину доходів приватних клінік, які є основними учасниками ринку, у більшості країн-членів Асоціації держав Південно-Східної Азії [21].

У наш час основний потік пацієнтів спрямований до Китаю, Таїланду, Південної Кореї, Індії, Малайзії та Сінгапуру, і більшість з них прибуває зі США. Наприклад, медичний туризм становить близько 25% доходів в Індії та приблизно 15-20% в Південній Кореї та Тайвані [22].

Другим за розміром є ринок Північної Америки, який в 2020 році був оцінений у 6,9 мільярда доларів і передбачається, що до 2025 року зросте на 19% до 16,7 мільярда доларів. Основні переваги цього регіону полягають у наявності передових медичних технологій та багатому досвіді у наданні медичних послуг. Мексика вважається перспективною країною через широкий спектр послуг та більш доступні ціни порівняно з США. Проте, Сполучені Штати залишатимуться лідером завдяки передовим технологіям та високій якості послуг. Канада тільки починає активно розвивати медичний туризм, але вже має значний вплив на економіку [23].

Третій ринок, Європейський регіон, оцінюється в 6 мільярдів доларів, і до 2025 року передбачається зріст на 18,9% до 14,5 мільярдів доларів. Медичний туризм у Європі завжди приваблював клієнтів своєю надійністю, високою якістю обслуговування, інноваційними методами лікування та

відповідністю міжнародним стандартам. Останнім часом популярність регіону зростає завдяки розвитку медицини в Центральній та Східній Європі, зокрема, помітному збільшенню кількості медичних туристів у Польщі, Чехії та Угорщині [24].

Четвертий за розміром ринок, Латинська Америка, наразі оцінюється в 6 мільярдів доларів, і передбачається зріст на 18,9% до 13,4 мільярдів доларів. Медичний туризм у регіоні отримує значну підтримку від державних органів, які інвестують у місцеві підприємства. Також перевагою є відносно низька ціна і збільшення кількості сучасних медичних закладів. Бразилія займає основну частку ринку завдяки доступним цінам та розвитку кваліфікованих кадрів. Потім йдуть Аргентина, яка все частіше використовує нові технології у лікуванні [25].

П'ятий ринок, що охоплює Близький Схід та Африку, оцінюється в 0,83 мільярда доларів США, і передбачається зріст на 8,5%, до 1,25 мільярда доларів. Основним стимулом для зростання медичного туризму в цьому регіоні є значні інвестиції державних органів у медичний сектор. Найбільшу частку цього ринку займають Об'єднані Арабські Емірати завдяки підтримці уряду та високій якості наданих послуг. На другому місці знаходиться Саудівська Аравія, яка впроваджує державні програми для споживачів медичних послуг та має вигідні умови для співпраці між страховими компаніями та керівництвом медичних закладів. Деякі країни Африки, зокрема ПАР, Туніс, Марокко та Єгипет, останнім часом активно розвивають медичну сферу та розробляють комплексні національні стратегії. На сьогоднішній день популярними напрямками медичного туризму в ці країни є стоматологія, косметична хірургія та репродуктивна медицина [26].

Прогнозується, що до 2025 року весь сегмент медичного туризму збільшиться на 8,5%, якщо будуть відновлені міжнародні медичні маршрути. Цей ріст буде обумовлений доступністю новітніх медичних технологій, розвитком галузі в країнах, що перебувають у стані розвитку, дотриманням

більшістю учасників ринку міжнародних стандартів якості, покращенням умов страхування та ефективним маркетингом [27].

Основні риси та тенденції сучасної галузі медичного туризму можна описати наступним чином:

1. Підвищення рівня довіри до клінічного лікування: Наявність міжнародно акредитованих компаній створює можливість впровадження уніфікованих стандартів у процесі медичного лікування та безпеки пацієнтів. Це сприяє підвищенню довіри у міжнародному співтоваристві. Наприклад, такі організації, як Joint Commission International (США), The Australian Council on Healthcare Standards (Австралія), Canadian Council on Healthcare Services Accreditation (Канада), Australian General Practice Accreditation Limited (Австралія), Irish Health Services Accreditation Board (Ірландія), Council for Health Service Accreditation of Southern Africa (ПАР), CHKS Healthcare Accreditation Quality Unit (Великобританія), грають важливу роль у цьому процесі.

2. Зростання числа китайських медичних туристів: При тому, що Китай зосереджує увагу на вдосконаленні свого власного медичного туризму, багаті китайці активно шукають медичні послуги за кордоном. Медичні заклади в Сінгапурі, Малайзії, Таїланді та США спостерігають значне збільшення кількості китайських пацієнтів, особливо звертаючи увагу на лікування раку та респіраторних захворювань. Країни Близького Сходу, зокрема ОАЕ, також активно конкурують за китайських клієнтів, просуваючи свої послуги, зокрема в Макао через Dubai Healthcare City з 2018 року.

3. Загальна політика багатьох держав, спрямована на розвиток медичного туризму, характеризується прийняттям нових законодавчих ініціатив, спрощуючих процес перетину кордонів для медичних працівників, визнання міжнародних медичних сертифікатів та стандартів кваліфікації та спрощення процедури стажування лікарів за кордоном.

4. Зсув акценту на країни, які знаходяться у стадії розвитку. Якщо раніше основна увага зосереджувалася на виїзді для отримання медичної

допомоги в розвиненні країни, тепер спостерігається зростання зацікавленості у країнах, які розвиваються. Люди переконуються, що якість медичних послуг у цих країнах стоїть на високому рівні, а вартість їх значно нижча. Цей фактор призвів до збільшення доходів від медичного туризму в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, який вже займає найбільшу частку ринку.

5. Розвиток партнерських відносин з іншими учасниками туристичного ринку та суміжних галузей, зокрема за допомогою формування кластерних структур, розширення мережевої взаємодії та участі в міжрегіональних і міжнародних проектах.

6. Збільшення популярності не лише традиційних масових напрямків медичного туризму, таких як стоматологічні послуги чи пластична хірургія, але й інших актуальних напрямків, пов'язаних із боротьбою зі шкідливими звичками та девіантною поведінкою. Такі напрямки включають боротьбу з наркотичною та алкогольною залежністю, психічними та соціальними відхиленнями, а також програми з контролю над зайва вагою і т.д.

7. Інтенсивне впровадження передових технологій у процес надання та управління медичними послугами на міжнародному та внутрішньому ринках медичного туризму, при цьому забезпечуючи раціональне співвідношення між ціною і якістю, стає ключовим фактором стимулювання зростання та головною мотивацією для вибору медичного туризму, особливо у випадках складних операцій та тривалого лікування.

8. Зменшення різниці між розвиненістю медичної галузі та рівнем розвитку національних систем охорони здоров'я сприяє підвищенню якості надання медичних послуг та наближенню рівня послуг до однакового стандарту, проте залишається проблемою фінансового характеру, оскільки в деяких країнах вартість лікування може сягати 5-6 тисяч доларів, тоді як в інших вона може складати лише 1-2 тисячі доларів.

9. Зростання популярності стоматологічних послуг свідчить про те, що стоматологія, як галузь медицини, знаходиться у центрі уваги кожного. Оскільки в деяких країнах ціни на стоматологічні послуги є високими, цей

напрямок медичного туризму стає дедалі більш популярним. Багато людей навіть планують свої відпустки так, щоб мати змогу відвідати стоматологічну клініку. Очікується, що цей напрямок зросте навіть на 30%, що стане найбільшим зростанням у секторі медичного туризму.

10. Закріплення Інтернету як основної маркетингової платформи стає необхідністю для медичних установ. У сучасних реаліях кожна лікарня має власний веб-сайт, оскільки багато пацієнтів здійснюють пошук інформації та відгуків саме в Інтернеті. Ведення блогів та маркетинг у соціальних мережах стають основними методами привертання клієнтів. Близько 65% інформації про медичні центри та послуги знаходиться в Інтернеті, а саме в електронних ЗМІ, 15% надходить через реферальний маркетинг (рекомендації в соціальних мережах або від знайомих), і залишок отримується від лікарів [28]:

- Реклама в офлайн-середовищі: приблизно 20% пацієнтів роблять свій вибір, враховуючи рекламу на телебаченні, інші 20% спираються на інформацію з медичних наукових та популярних журналів і газет.

- SEO-оптимізовані веб-сайти та блоги: до 80% пацієнтів шукають медичну інформацію в пошукових системах, таких як Google.

- Використання соціальних мереж, таких як Instagram, YouTube, Facebook, Twitter, в поєднанні з реферальним маркетингом: 40% пацієнтів беруть до уваги репутацію лікаря або клініки в інтернеті при прийнятті рішення.

- Реклама з оплатою за клік або перехід на сайт у Google Adwords: Google обробляє більше мільярда пошукових запитів щодня, пов'язаних із медичною інформацією, тому медичні центри та лікарі активно використовують цю можливість, розміщуючи посилання на свої веб-сайти на першій сторінці пошукових результатів.

На Рис. 2.2 зображені найбільші та найвпливовіші медичні організації та ресурси.

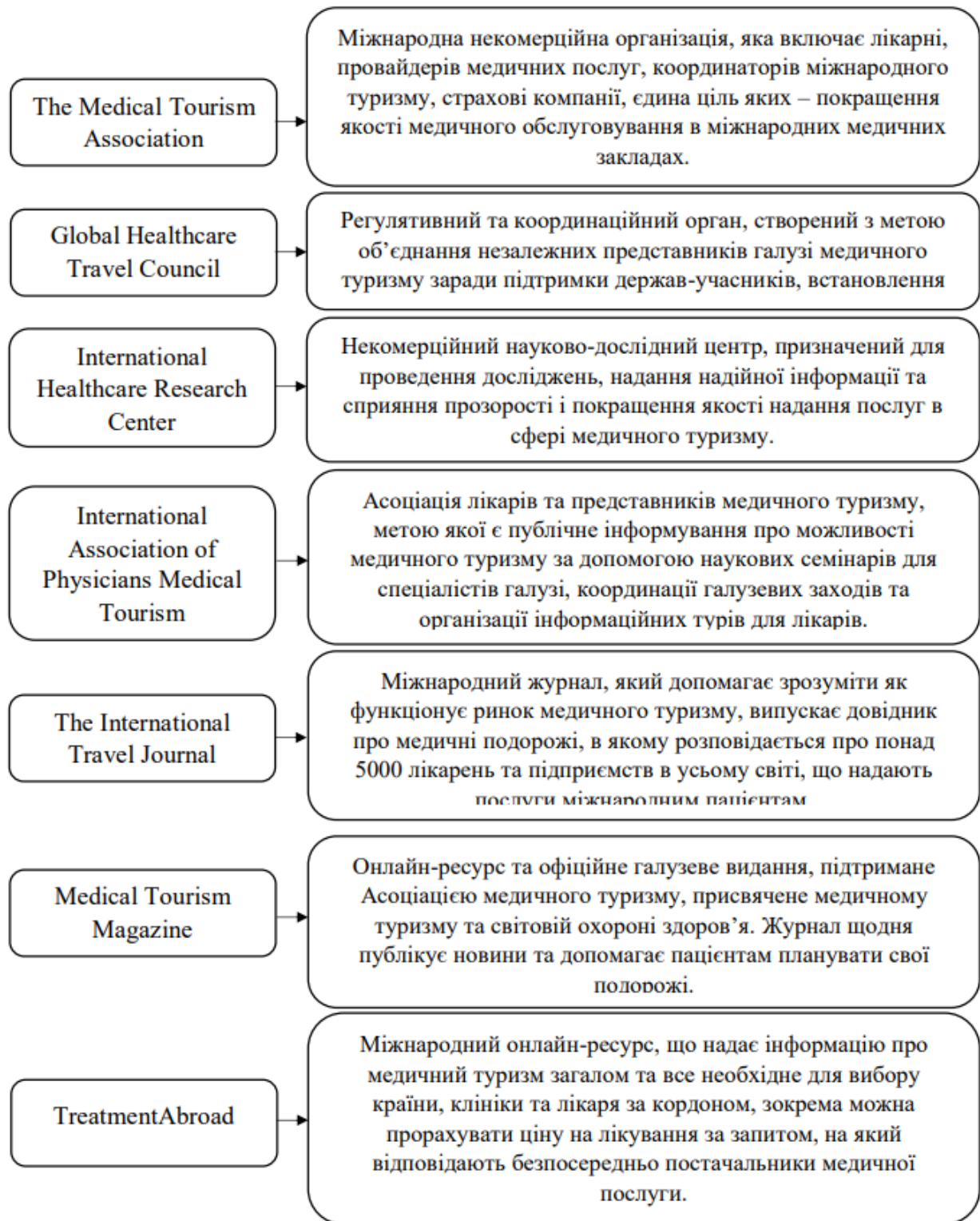

Рис. 2.2. Найбільші організації та ресурси в галузі медичного туризму

Джерело: складено автором за [7; 28-30]

Наразі сфера медичного туризму регулюється міжнародними установами, крім того, кожна країна, що приймає медичних туристів, має свої власні державні або незалежні асоціації, які сприяють розвитку та просуванню власного медичного продукту. Крім того, існує безліч громадських ресурсів та організацій, які займаються дослідженням ринку медичного туризму, аналізом його тенденцій та наданням інформації про можливості лікування за кордоном. Кожна з цих організацій активно сприяє вдосконаленню стандартів якості медичного обслуговування та сприяє покращенню міжнародних медичних зв'язків.

2.2. Актуальні проблеми та перспективні напрями розвитку медичного туризму

Однією з найбільш актуальних проблем не лише для медичного туризму, а й для всього світу була пандемія COVID-19. Туристичні потоки, як для медичних цілей, так і для будь-яких інших, не тільки зменшилися, але практично зупинилися. Тисячі пацієнтів були змушені відкласти своє лікування через закриття кордонів. Індустрія медичного туризму була однією з перших, що почула вплив цієї ситуації, і, можливо, їй знадобиться найбільше часу для відновлення.

Вплив COVID-19 на галузь медичного туризму розмаїтий і відчутний у різних секторах, включаючи пацієнтів, медичні заклади, лікарів, спеціалістів з туризму та готельний персонал. Розглянемо кожен з цих секторів окремо [31].

Для пацієнтів основною проблемою стало скасування авіарейсів та закриття кордонів, що ускладнило можливість отримання медичної допомоги в інших країнах. Навіть якби подорожі залишилися можливими, багато лікарень не могли б приймати пацієнтів через велике навантаження на систему охорони здоров'я, викликане надходженням пацієнтів із COVID-19. Планові операції скасовувалися або переносилися на невизначений термін у зв'язку з першочерговим обслуговуванням хворих на коронавірус.

Для пацієнтів також становить складність стрес та невизначеність, оскільки вони не можуть передбачити та спланувати своє лікування. Це призводить до збільшення рівня стресу, що, як відомо, може поглибити симптоми хвороби. Ситуація з епідемією залишається неочевидною навіть до цього часу, оскільки деякі країни все ще не стабільні і не приймають туристів. Немає гарантії відкритості або закриття кордонів, що створює додатковий рівень невизначеності. Деякі країни дозволяють в'їзд туристів лише з негативним тестом на COVID-19, тоді як інші залишаються закритими. Деякі також вимагають обов'язкового двотижневого карантину після прибуття, але не всі пацієнти можуть мати можливість та час це зробити.

Вплив COVID-19 на медичні установи був значний: спочатку виникли труднощі з проведенням запланованого лікування, а з часом пацієнти почали повертатися, хоча їх кількість була обмежена, і в прийомі віддають перевагу лише вибірковим пацієнтам, щоб зменшити ризик зараження багатьох людей. Кожна медична установа тепер має забезпечити індивідуальний захист для всього персоналу та покращену стерильність і дезінфекцію. Сьогодні також існують обмеження на відвідувачів та супровідних осіб пацієнтів, які можуть бути обмежені лише однією особою або взагалі заборонені. Також є загроза від того, що COVID-19 може мати наслідки для тих, хто перехворів, такі як погіршення стану здоров'я або навіть збільшений ризик летального результату у випадку хронічних захворювань. Це створює додаткові труднощі для лікарів, які мають бути особливо обережними та уважними.

Вплив COVID-19 на туристичну галузь та персонал гостинності був надзвичайно великим, призводячи до серйозних фінансових втрат для більшості підприємств. Протягом перших півроку пандемії багато готелів та інших закладів розміщення припинили свою роботу, а тепер їх діяльність суттєво обмежена через заходи соціального дистанціювання. Кожен з таких закладів змушений зосередитися на забезпеченні безпеки як свого персоналу, так і гостей. Окрім посилення прибирання та дезінфекції приміщень, вони також мають інвестувати у захисне обладнання для співробітників.

Але важливо розуміти, що проблеми в галузі медичного туризму існували й до початку пандемії. Наприклад [32]:

Правові аспекти: У випадку непередбачуваних обставин доступ медичних туристів до юридичної компенсації ускладнений, а іноді й неможливий через відсутність підтримки в закордонній правовій системі. Виникають проблеми з визначенням відповідача, перешкоди мовного характеру у зборі доказів та конфлікти у судовій юрисдикції. На сьогоднішній день відсутня "міжнародна система скарг" у випадках медичної помилки, що робить складним подання позову через різноманітність стандартів і правил у кожній юрисдикції, особливо коли докази залежать від інформації від лікарів. Поряд із тим, міжнародний судовий процес є дорогим та складним у здійсненні, а страх відсутності правового захисту стримує багатьох пацієнтів від подорожей на лікування за кордон.

Соціальна диференціація: Медичний туризм зазнає критики від противників, які висловлюють стурбованість, що країни, які інвестують у будівництво нових медичних закладів для приваблення іноземних пацієнтів, можуть пренебрігати проблемами місцевого населення. Це може призвести до нерівності в обслуговуванні іноземців та місцевих мешканців, що призводить до недовіри серед місцевого населення.

Обмежений час лікування та догляд: Зазвичай пацієнти прибувають на лікування лише на обмежений період, що обмежує можливості медичних фахівців у проведенні глибокого лікування. Медичні процедури часто виконуються в обмежені строки, що ускладнює проведення довготривалих методів лікування. Після оперативного втручання та деяких процедур пацієнти повинні перебувати під довготривалим наглядом лікарів для запобігання ускладнень, що є наступною проблемою.

Післяопераційний догляд: Після виїзду на лікування за кордоном важливо забезпечити подальший догляд. Багато лікарів можуть відмовитися від цього, оскільки не знають деталей медичного туризму та хвилюються щодо якості

отриманої медичної допомоги за кордоном. Це може викликати стурбованість щодо можливих негативних результатів та ускладнень.

Проблема перельотів: Більшість міжнародних пацієнтів користуються авіаперельотами, що є швидкими та комфортними, але не завжди безпечними, особливо для тих, хто переніс хірургічні втручання або терапію. На борту літака можуть виникнути проблеми з повітрям, тиском і вентиляцією, що може призвести до ускладнень. Перед вильотом важливо консультуватися з лікарями та планувати час для повного відновлення організму.

Медичний туризм відновиться до свого звичайного стану. Згідно з прогнозами Всесвітньої туристичної організації (ЮНВТО), на цей процес піде приблизно два-три роки. Можна очікувати наступні тенденції у медичному туризмі після пандемії COVID-19 [33]:

- Збільшений попит на комплексне лікування: Закриття кордонів змусило багатьох прихильників здоров'я відкласти свої подорожі. Після відкриття кордонів очікується значний потік пацієнтів, які бажають отримати комплексне лікування. Однак інтерес до естетичних процедур може зменшитися, доки загроза від вірусу не зменшиться.
- Акцент на гігієні та індивідуальному лікуванні: Пацієнти звертатимуть увагу на країни, де дотримуються соціального дистанціювання, забезпечено індивідуальне лікування в умовах зменшеної кількості людей та доступну інфраструктуру.
- Нова візова політика: В багатьох країнах введено нові правила видачі віз, можливо, з вимогою медичного заключення або сертифіката про вакцинацію проти COVID-19, що ускладнить процес отримання візи.
- З'ява регіональних центрів медичного туризму: Існує велика ймовірність того, що у кожному регіоні з'являться нові центри медичного туризму або будуть укріплюватися існуючі. Малі країни з хорошою системою охорони здоров'я можуть стати альтернативою для сусідніх країн.

- Програма прильоту лікаря: У 2021 році може стати популярними програми прильоту лікаря до країни проживання пацієнта для надання простих медичних послуг, що сприятиме зменшенню кількості міжнародних поїздок та покращенню обміну знаннями між лікарями.
- Телемедицина та телеконсультації: Віртуальні консультації стануть більш популярними, особливо для моніторингу стану здоров'я пацієнтів після операцій та при хронічних захворюваннях. Також це сприятиме обміну знаннями між лікарями та покращенню доступу до медичної допомоги.

2.3. Порівняльний аналіз міжнародного та національного ринків медичного туризму України

Внаслідок впливу різноманітних чинників, що сприяють стрімкому зростанню значення медичного туризму на міжнародному ринку туристичних послуг, можна спостерігати формування кластерів медичного туризму. Кожен з сформованих кластерів має свій власний специфічний напрям у галузі медицини. На сьогоднішній момент медичний туризм на європейському ринку вже перебуває на завершальному етапі формування та має розвинену власну інфраструктуру (див. Рис. 2.3).

Виділяються два основних напрямки медичного туризму. Перший – це подорожі туристів з високорозвинених країн у країни з менш дорогою системою охорони здоров'я та не таким високим рівнем життя. Це зумовлено надто високими цінами на медичні послуги у їхній власній країні та тривалим очікуванням на отримання цих послуг.

Другий напрямок – це подорожі туристів з країн з менш розвиненою системою охорони здоров'я до країн з високорозвиненою системою охорони здоров'я для отримання допомоги від кваліфікованих фахівців, зокрема у сферах онкології, кардіології та хірургії.

Рис. 2.3. Інфраструктурне забезпечення медичного туризму

Джерело: складено автором

Серед країн, що лідирують на світовому ринку медичного туризму виділяють Німеччину, Ізраїль, Туреччину, Швейцарію, Японію, Австрію, США, Угорщину, Румунію, Польщу [34].

Останнім досягненням Польщі в галузі медичного туризму є позитивний досвід, який вони успішно впроваджують. Університетська клініка Ягеллонського університету у Кракові має відомість за межами країни завдяки своїм успішним методам лікування хвороб системи кровообігу, травлення, опорно-рухового апарату. Тут лікування цих захворювань поєднується з бальнеопроцедурами на курортах Криниці, Душніки, Поляніці, Бохні, Величці [35].

Польща має вражаючі можливості на ринку медичних послуг та вважається дуже привабливою для країн-сусідів зі сходу, які приїжджають сюди для лікування онкологічних захворювань, розглядаючи це як "операції останньої надії". Основними напрямками медичного туризму за кордоном є:

Медичний туризм також застосовується в галузі гематології, дитячої медицини, а також офтальмології, нейрохірургії, ортопедії та травматології, а також трансплантології.

Рис. 2.4. Головні напрямки розвитку медичного туризму за кордоном та їх країни
Джерело: складено автором за [36]

Німеччина виступає лідером у світі медичного туризму [37]. Кожного року до Німеччини звертаються приблизно 250 тисяч іноземних пацієнтів, що приносить медичним установам країни понад 1,2 мільярди євро доходу на рік. Особливо популярними серед іноземних пацієнтів є медичні установи Баварії. У цьому регіоні знаходиться понад 400 лікарень, які надають високоякісні послуги у галузі кардіології, кардіохірургії та ортопедії. Також існують клініки і центри, спеціалізовані на лікуванні раку молочних залоз, опіків та інсультів.

Лікувальні заклади Нюрнберга, Регенсбурга та Аугсбурга є дуже популярними серед іноземних пацієнтів, особливо серед клієнтів з України та

Росії. У медичних закладах Мюнхену, зазвичай, отримують лікування туристи з Ірану та Об'єднаних Арабських Еміратів.

Гамбург став одним з потужних та популярних кластерів медичного туризму, де лікують практично будь-які захворювання. Також в Берліні сформувався кластер медичного туризму, де найбільшим медичним закладом є клініка «Шаріте» [38]. Приблизно 45% іноземних туристів, які приїжджають на лікування в Німеччину, складають пацієнти з сусідніх країн, таких як Польща, Франція та Нідерланди, а також жителі прикордонних регіонів та пацієнти з пострадянських країн та країн Перської затоки.

Щодо Ізраїлю, він відомий серед іноземних пацієнтів у галузі лікування онкологічних захворювань, зокрема дитячої онкології. Ізраїльські клініки і медичні заклади мають великий відсоток успішно вилікованих пацієнтів від онкологічних захворювань завдяки своїм перевагам (див. Рис. 2.5).

Рис. 2.5 Причини та переваги лікування в Ізраїльських медичних установах

Джерело: складено автором

Щодо медичного туризму в Туреччині, цей сегмент приваблює все більше туристів та зацікавлених осіб з кожним роком, які шукають

можливості для діагностики та лікування. Зростанню популярності сприяє розвинена інфраструктура, висококваліфікований медичний персонал і сучасні клініки з передовим обладнанням. Туреччина в цьому відношенні популярна у багатьох країнах, зокрема в Україні, Німеччині, Англії, Нідерландах, а також серед країн Близького Сходу та арабських держав.

Основними перевагами медичного туризму в Туреччині є наступні [34]:

- висококваліфіковані фахівці, які проходять стажування в провідних клініках США та Європи і постійно удосконалюють свої професійні навички та рівень кваліфікації.
- найкращі турецькі клініки мають сучасні акредитації, включаючи JCI, що є підтвердженням надання якісної та своєчасної медичної допомоги своїм пацієнтам.
- відсутність мовних бар'єрів у всіх медичних закладах. Збільшення потоків медичних туристів з країн східної Європи та країн СНД призвело до того, що тепер весь вищий та середній медичний персонал володіє декількома мовами.

Ще однією з ключових причин є можливість економії на лікуванні та одночасне поєднання діагностики з відпочинком (Check-Up).

Найсучасніші клініки в Туреччині надають широкі можливості для високоякісної діагностики та лікування у різних галузях медицини. Серед найпопулярніших напрямків варто відзначити [34]:

- Хірургія, включаючи роботизовану хірургію.
- Кардіохірургія.
- Лікування онкологічних захворювань.
- Офтальмологія.
- Стоматологія.
- Лікування на термальних курортах.

Пропонується порівняння стоматологічних послуг у світі (див. Рис. 2.6, Рис. 2.7).

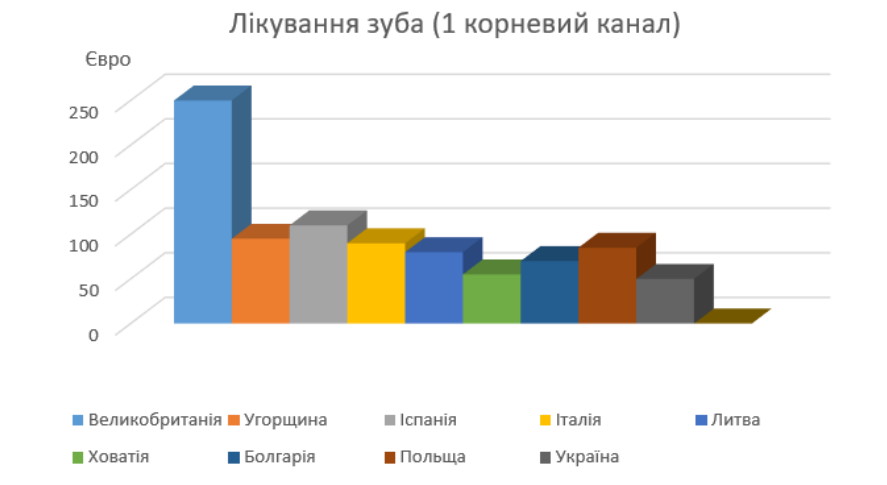

Рис.2.6. Вартість стоматологічних процедур у Європі, на прикладі лікування зуба

Джерело: [39]

Рис. 2.7. Вартість стоматологічних послуг у Європі, на прикладі відбілювання зубів

Джерело: [39]

Медичний туризм став важливою галуззю економіки для країн, таких як Велика Британія, Швейцарія, Австрія, Франція та Іспанія. Швейцарські клініки уже понад десять років на міжнародному ринку медичних послуг та є відомими брендами. Одним з найбільших об'єднань медичних закладів є «Хірсланден», яке включає 100 спеціалізованих центрів та 13 клінік [40].

У Великій Британії кластер медичного туризму сформувався навколо спеціалізованих медичних закладів у Лондоні. Незважаючи на високу

вартість медичних послуг, до країни приїжджають туристи з Близького Сходу, Пакистану, Індії, Греції, Туреччини та Кіпру.

Український медичний туризм є досить новим явищем для українського туристичного бізнесу. Багато вчених і дослідників ще не визнають медичний туризм як окрему галузь. Більшість підприємств, пов'язаних з туризмом, пропонують медичні послуги або за кордоном, або в Україні. Серед спеціалізованих підприємств, які пропонують медичний туризм для українців, можна відзначити «Медвояж», «Медасист-Україна», «Кросс МедТур» та «МедВізит» [41]. Ці компанії мають відділи медичного туризму та організовують лікування за межами країни. Крім туристичних компаній, на ринку медичного туризму виділяється також окремий сегмент, представлений медичними компаніями та клініками України.

Медична компанія «Клініка Гіппократ», спільно зі своїми партнерами та фахівцями, розширила свою діяльність за межами власної країни та заснувала новий підрозділ під назвою «Гіппократ ІнтерМедСервіс Ассистант». Цей підрозділ пропонує пакети «Охорона здоров'я» в українських медичних закладах, що дозволяють організувати лікування за кордоном як додаткову опцію, а не основну послугу.

Український ринок медичного туризму представлений посередниками, які не мають прямого зв'язку з медичною сферою. Наприклад, «Центр медичного права» спеціалізується на юридичних питаннях та правовому захисті пацієнтів, а також є офіційним представником міжнародної компанії Panamedical consulting LTD з організації медичного туризму в Україні.

Щодо в'їзного медичного туризму, в Україні цей вид туризму тільки почив розвиватися як самостійна галузь до початку повномасштабного вторгнення. Українські туристи-пацієнти вибирають лікування у багатьох країнах світу, таких як Німеччина, Велика Британія, США та Японія. Однак іноземці також все частіше обирають українські медичні заклади, оцінюючи їх високу якість і доступні ціни. З урахуванням доступності міжнародних

подорожей та вдосконалення технологій в Україні пацієнти можуть отримати якісну медичну допомогу за доступними цінами.

Такі установи, як міжнародна клініка відновного лікування Володимира Козьявкіна у Трускавці та Інститут репродуктивної медицини під керівництвом Федіра Дахно, є досить відомими і популярними. Останній із них особливо популярний серед громадян різних країн світу, оскільки вартість репродуктивних технологій у його закладі значно нижча, ніж у багатьох інших країнах [42].

На жаль, наразі немає точних статистичних даних, які дозволили б зробити якісну оцінку кількості іноземних пацієнтів, які звертаються до українських медичних установ за допомогою. Більшість агенцій та клінік, що працюють у сфері в'їзного медичного туризму, обмежуються корпоративною інформацією, яку не розсекречують. Компанія "МедЕкспрес" провела оцінку і визначила, що кількість медичних центрів та клінік, які спеціалізуються на обслуговуванні іноземних пацієнтів, не настільки велика. На всій території України працює приблизно від 50 до 70 таких закладів [41].

Висновки до 2 розділу:

За останні роки міжнародний туристичний ринок зростає на 4% щорічно, підтримуючи динаміку світового валового продукту. Пандемія COVID-19 призупинила розвиток туризму, але ринок медичного туризму все одно зростає на 2020 рік. Медичний туризм швидко розвивається і визначається найвищими темпами зростання, залучаючи понад п'ятдесят країн. Інфраструктура медичного туризму має власну структуру, що включає органи акредитації та агентства. Основними мотивами пацієнтів для подорожей за кордон - економія, ефективність лікування та недоліки в домашній медичній системі. Прогнозується, що ринок медичного туризму продовжить зростати на 8,5% до 2025 року, якщо відновляться міжнародні медичні маршрути.

Пандемія COVID-19 значно вплинула на галузь медичного туризму, призводячи до зменшення або зупинення туристичних потоків. Пацієнти зіткнулися зі складнощами у відкладенні лікування через закриття кордонів та скасування авіарейсів. Медичні заклади зазнали труднощів у проведенні запланованого лікування, а пацієнти поверталися лише обмежено. Кожна медична установа тепер змушена дотримуватися строгих протоколів стерильності та безпеки для забезпечення захисту персоналу та пацієнтів. Готелі та інші заклади гостинності також відчували негативний вплив пандемії, що призвело до серйозних фінансових втрат та обмежень у діяльності через соціальне дистанціювання. Однак проблеми в галузі медичного туризму існували й до початку пандемії та повномасштабного вторгнення, включаючи правові аспекти, соціальну диференціацію, обмежений час лікування та післяопераційний догляд. Перехід пацієнтів через міжнародні кордони також може призвести до проблем з перельотами та безпекою під час подорожі, що потребує уважного планування та обміру з різних сторін.

Медичний туризм є значущою галуззю для ряду країн, зокрема Німеччини, Ізраїлю, Туреччини, Швейцарії та інших, які надають високоякісні медичні послуги. Польща також здобуває популярність у цьому сегменті, особливо завдяки успішним методам лікування та сполученню медичних процедур з бальнеотерапією. Основними напрямками медичного туризму включають онкологію, гематологію, дитячу медицину, офтальмологію та інші галузі. Німеччина виступає лідером у цьому сегменті, приваблюючи багато іноземних пацієнтів щороку і генеруючи значний дохід для медичних установ. Україна також активно розвиває медичний туризм, пропонуючи пакети лікування як власний ринок, так і за кордоном. Компанії, що діють у цій галузі, надають різноманітні послуги, включаючи організацію медичних подорожей, правовий захист пацієнтів та консультації щодо медичних послуг.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

3.1. Розробка пропозиції щодо удосконалення розвитку медичного туризму в Україні

Як відомо, розвиток медичного туризму приносить користь не лише приватним клінікам, але й економіці в цілому. За даними Української Асоціації Медичного Туризму за 2018-2019 роки, медичні туристи, які прибули до України для лікування, витратили близько 150 мільйонів доларів. Віолетта Янишевська, президент УАМТ, наголошує, що в середньому пацієнт проводить у країні приблизно тиждень і прибуває з одним-двома супутниками. З урахуванням їхніх витрат на проживання, харчування та розваги, це становить ще 60 мільйонів доларів.

Україна повинна взяти на замітку досвід країн, які славляться своїми медичними досягненнями та успішно заробляють на медичному туризмі. Серед таких країн можна відзначити Ізраїль, Туреччину, Німеччину, ОАЕ та Сінгапур. Німецькі та ізраїльські клініки мають настільки велику популярність та довіру, що вже не потребують додаткової рекламної підтримки. Деякі експерти вважають, що частково успіх ізраїльської медицини здобули колишні радянські лікарі, які емігрували туди наприкінці минулого століття.

Щодо Туреччини, вона вирізняється своїм унікальним шляхом у розвитку медичного туризму. Тут галузь підтримується спеціально розробленою державною програмою, яка фінансує медичні інновації, створення нових клінік, навчання лікарів та участь країни у міжнародних виставках і симпозіумах. Саме це сприяло тому, що за останні 10 років Туреччина стала одним із лідерів світового ринку медичного туризму, а також лідером за кількістю клінік, які мають акредитацію JCI. Крім того, країна приваблює іноземних пацієнтів цінами на квитки: авіакомпанія

Turkish Airlines, 49% відсотків якої належать державі, надає своїм пацієнтам знижки на квитки у 50%.

Для повноцінного функціонування медичного туризму як пріоритетної галузі господарства необхідно як на державному, так і на регіональному рівнях виконати такі завдання:

- Розробити систему ефективних стимулів щодо розвитку державної медицини і нового конкурентного продукту;
- Модернізувати процес клінічного лікування;
- Створити або модернізувати відповідну матеріально-технічну базу;
- Поліпшити туристичну та транспортну інфраструктуру;
- Збільшити кількість клінік, спеціалізованих на прийманні міжнародних пацієнтів;
- Здійснити перепідготовку медичних кадрів та підвищення кваліфікації спеціалізованих туристичних агентів та туроператорів;
- Покращити або розробити ефективний процес фінансування галузі;
- Впровадити систему державно-приватного партнерства;
- Розробити ефективну систему взаємодії з громадськими організаціями та інститутами влади для вирішення галузевих проблем;
- Пропонувати нові продукти медичного туризму та виводити їх на міжнародний ринок;
- Створити спеціалізовані туристичні агентства;
- Проводити великі маркетингові кампанії, залучати міжнародні ЗМІ, міжнародні портали медичного туризму, брати участь у виставках та співпрацювати з міжнародними агентствами медичного туризму.

Україна має можливість повторити успіхи інших країн, оскільки попит на якісні та доступні медичні послуги зростає. Для цього достатньо розробити та впровадити відповідні заходи. Одним з таких заходів може бути створення кластерів медичного туризму. Науковці визначають наступні економічні функції туристичних кластерів [43]:

- Можливість використовувати продукти однієї галузі регіону для потреб іншої;
- Збільшення податкових надходжень до бюджету;
- Зниження фінансових ризиків учасників кластеру;
- Приплив іноземної валюти;
- Підвищення інвестиційного потенціалу учасників кластеру;
- Приплив інвестиційних ресурсів у сферу економічної діяльності;
- Додаткова підтримка розвитку інноваційних технологій;
- Підвищення рівня конкурентоспроможності регіону;
- Зменшення бар'єрів для доступу до ринків товарів, сировини та робочої сили.
- Також створення туристичних кластерів відіграє певні соціальні ролі:
- Зростання зайнятості населення;
- Практичне використання природного та культурного потенціалу регіону;
- Більш швидка реакція на потреби споживачів медично-туристичних послуг;
- Ефективніше застосування нових ринкових тенденцій для соціально-економічного розвитку регіону;
- Поліпшення якості вироблюваної продукції та надаваних послуг.

Центром кластера медичного туризму є провайдери медичних послуг та посередники. Провайдерами вважаються лікарні, медичні установи, заклади лікувально-профілактичного призначення, які несуть відповідальність перед пацієнтами та посередниками за якість надання медичних послуг. Посередниками є медичні туроператори, які мають у своєму складі відділи, спеціалізовані на організації медичних поїздок. У складі медичного туристичного кластера також мають бути освітні заклади, які готують медичних та туристичних фахівців для подальшої роботи в цьому секторі [44].

Важливою перевагою України у створенні таких кластерів є можливість легко поєднувати медичні послуги між провайдерами різних категорій. Наприклад, пацієнти, які подорожують для стоматологічного лікування, можуть одночасно перебувати в санаторно-курортних або інших медичних закладах та отримувати додаткові лікувальні послуги.

Головним координатором взаємодії в кластері медичного туризму може стати Українська Асоціація Медичного Туризму. До складу елементів та органів управління кластером можуть входити державні органи влади, такі як МОЗ, Департамент туризму та курортів, а також обласні та міські адміністрації. Оскільки відсутня законодавча база, що регулює діяльність кластерів, то їхню роботу можуть організовувати відповідні новостворені громадські організації [45]. Україна має потенціал для створення кластеру медичного туризму, особливо Одеська та Київська області, завдяки наявності великої кількості приватних медичних закладів та курортної інфраструктури.

Одеська область налічує велику кількість медичних установ, зокрема, тільки у місті Одеса їх приблизно 50, де працюють 25 Заслужених лікарів України, 12 докторів медичних наук та 109 кандидатів медичних наук. Однак для створення медичного кластеру потрібно не лише професійні лікарі та установи, але й розвинута супутня інфраструктура, що, на жаль, становить проблему для області. Тому створення медичного кластеру на сучасному етапі залишається лише в перспективі [46]. Київська область, з іншого боку, має більші можливості для створення кластеру вже зараз, як столиця, вона має найрозвиненішу інфраструктуру в країні.

У 2019 році у Львові було оголошено про створення та реєстрацію Громадської спілки "Львівський кластер медичного туризму", яку очолив депутат Львівської міської ради Андрій Рікота. Серед засновників кластеру є відома Міжнародна реабілітаційна клініка професора Козявкіна та ще 8 приватних клінік міста Львова та області, які пропонують повний комплекс медичних послуг [47].

Одним з ефективних методів розвитку медичного туризму є впровадження державно-приватного партнерства. Ця система надасть медичним закладам економічну свободу і інструменти для підвищення якості послуг. Шляхом інвестицій лікарні зможуть покращити рівень комфорту та придбати сучасне обладнання. Таке партнерство зменшить розрив між державними та приватними медичними закладами, дозволяючи їм конкурувати між собою, а кошти, отримані від іноземних туристів, збагатять країну [48].

Сьогодні Україна зробила перші позитивні кроки до розвитку медичного туризму. Зокрема, більше закладів мають намір отримати міжнародну акредитацію, а Українська Асоціація Медичного Туризму займає одне з провідних місць у Центральній та Східній Європі. Також у 2019 році було запроваджено безвізовий режим для медичних туристів з кількох країн, що часто відвідують Україну для лікування. Це стало одним з пріоритетів у розвитку галузі.

Отже, для впровадження досвіду з розвитку медичного туризму за кордоном в Україні потрібна стратегія з чітко визначеними етапами, яка буде контролюватися та спонсоруватися державними органами та приватними інвестиціями. Україна має всі передумови, щоб стати однією з найкращих країн у Європі в галузі медичного туризму.

3.2. Економічне обґрунтування впровадження окремих запропонованих заходів у діяльність туристичної фірми «Travel Consult»

Для розвитку медичного туризму в Одеському регіоні варто розглянути заходи, що сприятимуть його ефективності. В умовах широкого поширення травматичних подій і стресових ситуацій серед населення зростає потреба у реабілітації. Санаторно-курортна реабілітація виявляється оптимальним методом відновлення здоров'я. Однією з актуальних ідей є створення лікувального туру «Реабілітація пацієнтів з ПТСР» на базі лікувально-оздоровчого комплексу «Гранд Марін» за участі фахівців медичного центру. ПТСР – це психологічне порушення, що може виникнути після травматичного досвіду. Програма спрямована на відновлення нервової системи, покращення кровообігу, зміцнення серцево-судинної та імунної систем, а також стабілізацію психічного стану. Тур призначений перш за все для пацієнтів з ПТСР.

Лікувальний тур буде орієнтований на всі вікові групи туристів і буде розміщений в житловому масиві «Совіньон». Цей масив розташований в південній частині Одеси на території понад 450 гектарів і відомий своєю архітектурою, розвиненою інфраструктурою, сучасними пляжними комплексами, а також безпекою та чистотою.

Програма туру передбачає мінімальну тривалість у 10 днів / 9 ночей і включає проживання, трьохразове харчування, лікувальні процедури та розважальні заходи. Щоб привернути більш широкий спектр клієнтів, пропонується два варіанти туру: проживання та харчування у чотиризірковому готелі «Гранд Марін» та у відпочинковому комплексі «Елки Палки». Це дозволить задовольнити потреби як клієнтів з високим рівнем доходу, так і середніх шарів населення.

Проведемо порівняльний аналіз вартості проживання в вище зазначених закладах розміщення (див. табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Порівняльний аналіз вартості проживання в готелі «Гранд Марін» та відпочинковому комплексі «Елки Палки»

Готелі	Готель «Гранд Марін»			Комплекс відпочинку «Елки Палки»	
	Джуніор	Покращений стандарт одномісний	Покращений стандарт двохмісний	Котедж одномісний	Котедж двохмісний.
Ціна	1350	1860	2740	650	1000

Ціни на проживання вказані на період з вересня 2023 по травень 2024 року

Джерело: складено автором

У ресторані «Гранд Марін» гостям надається різноманітне меню, що включає достатньо широкий вибір, щоб задовольнити потреби учасників туру. Середня вартість сніданку становить 350 грн, обіду та вечері – по 280 грн на одну особу. У комплексі відпочинку «Елки Палки» вартість харчування складатиме відповідно 250, 200 та 200 грн.

Таблиця 3.2

Лікувальна програма туру «Реабілітація пацієнтів з ПТСР».

Лікувальна програма	Кількість, шт	Ціна
Консультації		
Лікаря терапевта	2	300
Психолога	2	300
Діагностика		
Дослідження крові за формулою	1	110
Дослідження сечі (загальний)	1	110
Електрокардіографія	1	200
Рентгенографія	1	550
Процедури		
Пісочна терапія	5	200
Бальнеотерапія (гідромасажна ванна; ПДМ; парафанго; аромаванна)	5	150
ЛФК/дихальна гімнастика	5	150
Апаратна фізіотерапія (УВЧ, ультразвукова терапія, магнітотерапія, лазеротерапія, електрофорез, інгаляції)	5	80
Масаж спини та шийно-вортникового відділу	5	300
Спелеотерапія	5	60
Кисневий коктейль	10	60
Всього	43	7550

Джерело: складено автором

Медичний центр «Гранд Марін» надає лікувальну програму туру. Дослідження крові проводиться у лабораторії «Інвітро», а електрокардіографія та рентгенографія доступні в клініці «Св. Катерини». Перевезення до цих медичних установ організовується службами таксі. Вартість поїздки до клініки «Св. Катерини» з лікувально-оздоровчого комплексу «Гранд Марін» складає приблизно 120 грн в один бік, а до лабораторії «Інвітро» – 75 грн. Загальні витрати на транспорт становлять 390 грн.

Отже, враховуючи все вище зазначене, можна розрахувати вартість лікувальних турів (див. табл 3.3 та 3.4).

Таблиця 3.3

Ціна лікувального туру «Реабілітація пацієнтів з ПТСР» з проживанням та харчуванням в готелі «Гранд Марін»

Категорія номер	Проживання (9 діб), грн.	Харчування, грн.	Ціна лікувальної програми, грн.	Транспортні витрати, грн	Всього
Джуніор	12150	9100	8930	390	30570
Покращений стандарт (одномісний)	16740	9100	8930	390	35160
Покращений стандарт (двомісний)	24660	18200	17860	390	61110

Джерело: складено автором

Таблиця 3.4

Ціна лікувального туру «Реабілітація пацієнтів з ПТСР» з проживанням та харчуванням в комплексі відпочинку «Елки Палки»

Категорія номер	Проживання (за 9 діб), грн	Харчування, грн.	Лікувальна програма, грн.	Транспортні витрати, грн	Всього
Котедж одномісний	5400	6500	8930	390	21220
Котедж двомісний	9000	13000	17860	390	40250

Джерело: складено автором

Для більш спокійного часу можна відвідати тематичну вечерю в ресторані «Коляда». Для туристів з дітьми є можливість відвідати дитячий розважальний комплекс «Країна мрій».

Учасникам туру надається 10% знижка на послуги у всіх вищезазначених закладах. Медичну програму можна також придбати окремо.

Далі проведемо розрахунок постійних та змінних витрат для запропонованого лікувального туру. Отримані дані наведемо у табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Калькуляція витрат на впровадження лікувального туру

Найменування статей витрат	Сума, грн.
<i>Постійні інвестиційні витрати</i>	
Витрати на рекламу	85000
Витрати на додаткові основні засоби	10000
Всього постійних інвестиційних витрат	95000
<i>Постійні експлуатаційні витрати у розрахунку за рік</i>	
Заробітна плата робітникам: - менеджерам; - доплати бухгалтеру	157200
- відрахування на соціальні заходи (37,83% ФОТ)	59468,76
Комунальні платежі	20000
Всього постійних експлуатаційних витрат	236668,76
Всього постійних витрат	331668,76

Як видно з таблиці 3.5, структура постійних витрат відзначається переважанням постійних експлуатаційних витрат, що є значущим явищем. До постійних інвестиційних витрат включаються витрати на організацію рекламної кампанії та придбання додаткового обладнання, необхідного для медичного центру «Гранд Марін» для надання лікувальних послуг. Загалом постійні інвестиційні витрати складають 95000,00 грн. Після розрахунків

сума постійних експлуатаційних витрат склала 236668,76 грн. Таким чином, загальні постійні витрати становлять 331668,76 грн.

Далі перейдемо до розрахунку собівартості турів. До складу витрат включаються витрати на придбання таких послуг, як проживання, харчування, медичне обслуговування та транспортні витрати, з метою виробництва туристичного продукту. Результати розрахунку наведені у таблицях 3.6 та 3.7.

У системі управління собівартістю продукції в туристичних організаціях використовуються різні методи калькуляції собівартості продукції, які поділяються на попередні та наступні за часом складання.

Таблиця 3.6

Калькуляція витрат на організацію лікувального туру «Реабілітація пацієнтів з ПТСР» з проживанням та харчуванням в готелі «Гранд Марін»

Найменування статей витрат	Сума, грн.
Змінні витрати	
Розміщення у готелі	16740
Харчування	9100
Транспортне обслуговування	390
Медичне обслуговування	8930
Всього витрат	35160
Частка постійних витрат, що припадають на 1 туриста	1860,5
Повна собівартість	35334,5
Прибуток, за умов рентабельності на рівні 10%	7066,9
Роздрібна вартість	42401,4

Таблиця 3.7

Калькуляція витрат на організацію лікувального туру «Реабілітація пацієнтів з ПТСР» з проживанням та харчуванням в відпочинковому комплексі «Єлки Палки»

Найменування статей витрат	Сума, грн.
Змінні витрати	
Розміщення у готелі	5400
Харчування	6500
Транспортне обслуговування	8930
Медичне обслуговування	390
Всього витрат	21220
Частка постійних витрат, що припадають на 1 туриста	1860,5
Повна собівартість	23080,5
Прибуток, за умов рентабельності на рівні 30%	2308,05
Роздрібна вартість	25388,55

Згідно з отриманими дані у таблиці 3.6, розрахуємо для лікувального туру «Реабілітація пацієнтів з ПТСР» з проживанням та харчуванням в готелі «Гранд Марін» обсяг послуг, який забезпечуватиме беззбитковість туру.

Розрахуємо точку беззбитковості за формулою:

$$\text{ТБП} = \text{ПВ} / (\text{Ц} - \text{ЗВ}),$$

де ТБП – точка беззбитковості продукту, од.; ПВ – постійні витрати; Ц – ціна реалізації одиниці продукції; ЗВ – змінні витрати на одиницю продукції.

$$\text{ТБП} = 331668,76 / (40722,55 - 35160) = 331668,76 / 5562,55 = 59,6 \text{ шт.}$$

Таким чином, необхідно реалізувати 60 лікувальних турів «Реабілітація пацієнтів з ПТСР» з проживанням та харчуванням в готелі «Гранд Марін». Якщо об'єм продажу турів буде вище за 60 шт., то підприємство почне отримувати прибуток, якщо менше зазначеної кількості – працюватиме в збиток (див. Рис. 3.1.).

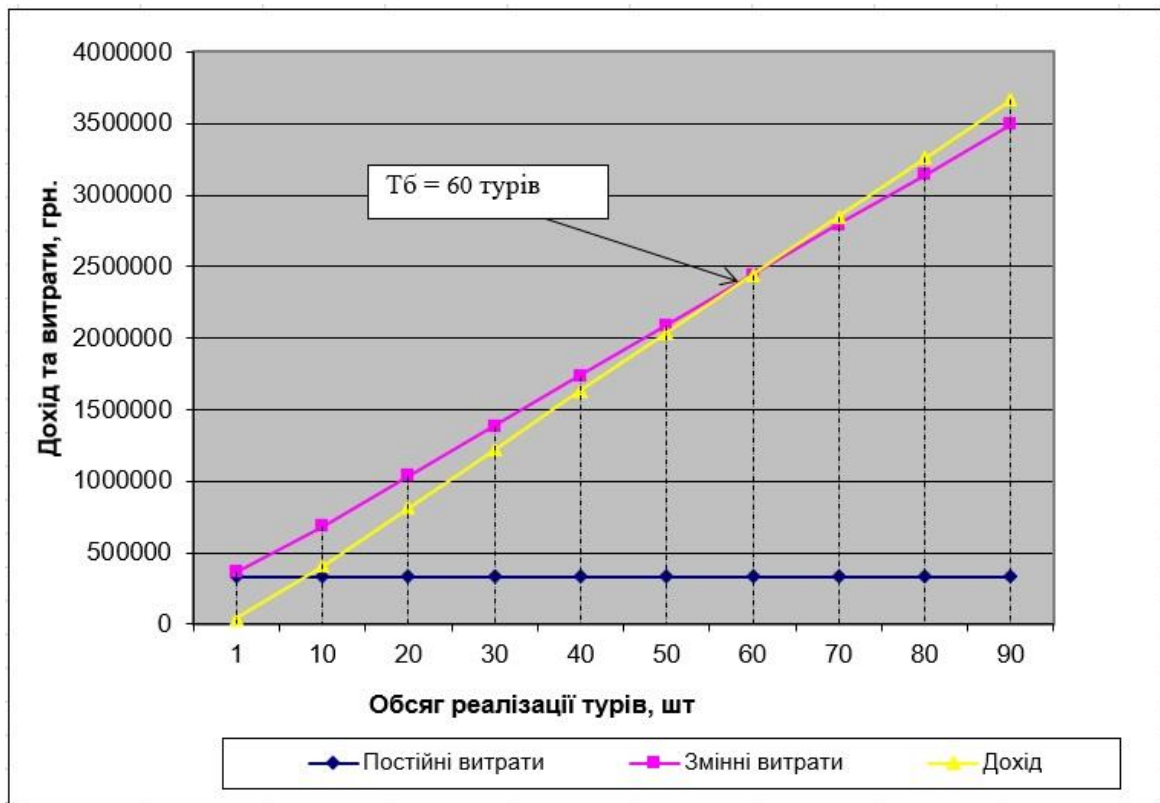

Рис. 3.1. Графік беззбитковості для «Реабілітація пацієнтів з ПТСР» з проживанням та харчуванням в готелі «Гранд Марін»

Тепер згідно з отриманими дані у таблиці 3.7, розрахуємо також обсяг послуг, який забезпечуватиме беззбитковість лікувального туру «Реабілітація пацієнтів з ПТСР» з проживанням та харчуванням в відпочинковому комплексі «Елки Палки».

$$ТБП = 331668,76 / (25388,55 - 21220) = 331668,76 / 4168,55 = 79,6 \text{ шт.}$$

Таким чином, необхідно реалізувати 80 лікувальних турів «Реабілітація пацієнтів з ПТСР» з проживанням та харчуванням в готелі «Елки Палки». Якщо об'єм продажу турів буде вище за 80 шт., то підприємство почне отримувати прибуток, якщо менше зазначеної кількості – працюватиме в збиток (див. Рис. 3.4.).

Потік туристів до Одеського регіону і відповідні доходи та зайнятість у туристичній галузі не відображають повністю потенціалу регіону, що пояснюється відсутністю системної організації роботи з формування конкурентоспроможної туристичної індустрії. Отже, у зв'язку зі зростаючою

конкуренцією на ринку туристичних послуг, кожен регіон шукає унікальні продукти, які дозволили б виділитися серед інших.

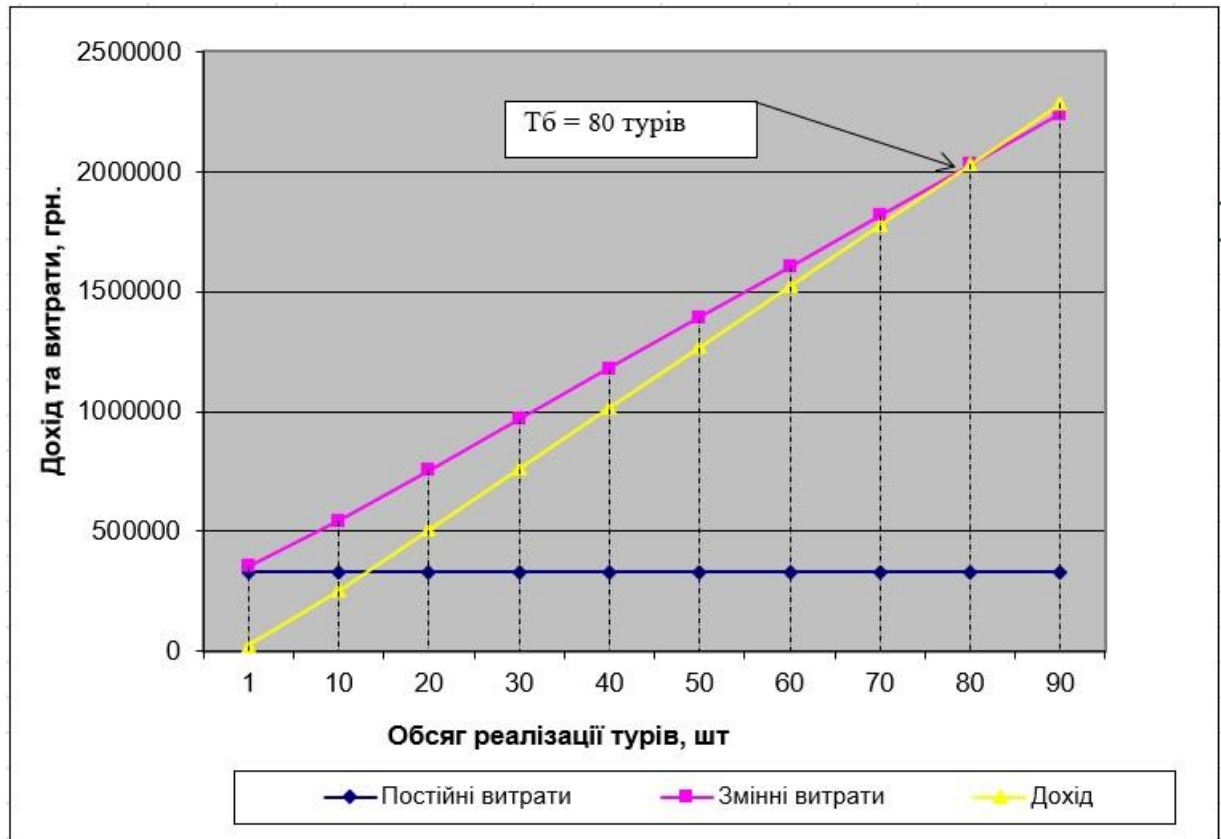

Рис. 3.4. Графік беззбитковості для «Реабілітація пацієнтів з ПТСР» з проживанням та харчуванням в готелі «Елки Палки»

Медицино-оздоровча сфера вже сама по собі є потенційною платформою, що містить необхідні ресурси для ефективного привертання туристів, просування міст, регіонів або навіть країни в цілому. Такий тур був би популярним, особливо в умовах воєнного стану, коли люди дбають про своє фізичне та психологічне здоров'я.

Відродження туристичної галузі після війни в Україні почнеться з внутрішнього туризму. Медичні поїздки можуть стати привабливою метою для відвідування місць у власній країні, які, здається, вже вивчені. Це дасть можливість побачити Україну з нової перспективи та знайти цікаві місця там, де вважалося, що нічого цікавого немає, при цьому допомагаючи зберегти і підтримати власне здоров'я.

Висновки до 3 розділу:

Медичний туризм є важливим джерелом доходів для приватних клінік та економіки загалом, що підтверджують статистичні дані за 2018-2019 роки. Україні варто взяти на увагу досвід країн, де медичний туризм розвинений, таких як Ізраїль, Туреччина, Німеччина, ОАЕ та Сінгапур. Німецькі та ізраїльські клініки мають велику популярність і довіру, а Туреччина вирізняється своїм унікальним підходом у розвитку медичного туризму. Для повноцінного функціонування медичного туризму в Україні потрібно вирішити ряд завдань на державному та регіональному рівнях. Створення медичних туристичних кластерів може сприяти розвитку цієї галузі, забезпечуючи ряд економічних та соціальних переваг. У центрі кластера медичного туризму знаходяться провайдери медичних послуг та посередники, які грають ключову роль у наданні медичних послуг та організації поїздок. Для успішного розвитку медичного туризму Україна також повинна зосередитися на модернізації процесів лікування, покращенні інфраструктури та кваліфікації медичних працівників. Впровадження ефективних маркетингових стратегій, партнерства з міжнародними агентствами та участь у міжнародних заходах можуть допомогти привернути увагу міжнародних туристів. Підтримка медичного туризму в Україні може стати ключовим фактором у залученні інвестицій, розвитку галузі та підвищенні конкурентоспроможності країни на міжнародному ринку.

Розвиток медичного туризму в Одеському регіоні може бути сприянням заходів, спрямованих на ефективність цієї галузі. В умовах зростаючої потреби у реабілітації, особливо серед осіб, які страждають на ПТСР, санаторно-курортна реабілітація є оптимальним методом відновлення здоров'я. Створення лікувального туру «Реабілітація пацієнтів з ПТСР» може стати актуальною ідеєю, яка буде орієнтована на всі вікові групи туристів та буде проводитися на базі лікувально-оздоровчого комплексу «Гранд Марін». Такий тур включатиме проживання, харчування, медичні процедури та

розважальні заходи. Програма має на меті відновлення нервової системи, покращення кровообігу, зміцнення серцево-судинної та імунної систем, а також стабілізацію психічного стану пацієнтів з ПТСР. Учасники туру отримають знижку на послуги у всіх закладах, що беруть участь у програмі.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі було розглянуто тему «Організаційно-економічні засади розвитку медичного туризму (на прикладі туристичної фірми Travel Consult)»:

1. Медичний туризм стає все популярнішим, оскільки люди шукають доступніше та сучасне лікування за кордоном. Це обумовлено високими вартостями медичних послуг у власних країнах, високим стандартом медицини та можливістю отримати високопрофесійне обслуговування, а також швидким доступом до медичної допомоги та збереженням конфіденційності. Різноманітні фактори, такі як хронічні захворювання та обмеження, спонукають людей до медичного туризму. Дослідники активно вивчають цей феномен, проте досі існує відсутність узгодженого розуміння та класифікації медичного туризму. Незважаючи на різні погляди на цей вид туризму, він надає можливість отримати лікування, діагностику та інші медичні послуги за межами країни проживання, поєднуючи їх з відпочинком та розвагами. Медичний туризм допомагає зменшити черги на отримання медичних послуг та сприяє покращенню доступу до них, а також залучає інвестиції в медичну та супутню інфраструктуру.

2. Медичний туризм швидко розвивається і стає однією з найбільш перспективних галузей. Дані опитувань свідчать про значний зріст популярності цього виду туризму, зокрема у сферах косметичної хірургії та онкологічного лікування. Основні причини зростання медичного туризму - високі вартості медичних послуг у розвинених країнах, нова категорія споживачів, які шукають якісне та доступне лікування за кордоном, а також проблема очікування лікування у деяких регіонах. Інші фактори, такі як недостатня якість медичних послуг і недостатня доступність інноваційних технологій, також сприяють цьому явищу. Швидкий розвиток авіаційних з'єднань та зростання транскордонної доступності також сприяють розвитку медичного туризму. Цей розвиток впливає на економіку, розвиток медичного

сектору та туристичну індустрію країн, сприяючи подальшому піднесенню їхнього статусу в цій галузі.

3. У створенні класифікації медичного туризму важливо враховувати різні особливості та обмеження. Критерії класифікації повинні враховувати функціональні характеристики, організацію, технологічні та соціально-економічні аспекти. Найпоширеніша класифікація базується на напрямках туристичних потоків (міжнародний та внутрішній медичний туризм), виду захворювання чи потрібної медичної допомоги. Також спірним аспектом є поділ за рівнем легальності проведення медичних процедур.

4. За останні роки міжнародний туристичний ринок зростав на 4% щорічно, підтримуючи динаміку світового валового продукту. Пандемія COVID-19 призупинила розвиток туризму, але ринок медичного туризму все одно зрос на 2020 рік. Медичний туризм швидко розвивається і визначається найвищими темпами зростання, залучаючи понад п'ятдесят країн. Інфраструктура медичного туризму має власну структуру, що включає органи акредитації та агентства. Основними мотивами пацієнтів для подорожей за кордон - економія, ефективність лікування та недоліки в домашній медичній системі. Прогнозується, що ринок медичного туризму продовжить зростати на 8,5% до 2025 року, якщо відновляться міжнародні медичні маршрути.

5. Пандемія COVID-19 значно вплинула на галузь медичного туризму, призводячи до зменшення або зупинення туристичних потоків. Пацієнти зіткнулися зі складнощами у відкладенні лікування через закриття кордонів та скасування авіарейсів. Медичні заклади зазнали труднощів у проведенні запланованого лікування, а пацієнти поверталися лише обмежено. Кожна медична установа тепер змушена дотримуватися строгих протоколів стерильності та безпеки для забезпечення захисту персоналу та пацієнтів. Готелі та інші заклади гостинності також відчули негативний вплив пандемії, що призвело до серйозних фінансових втрат та обмежень у діяльності через соціальне дистанціювання. Однак проблеми в галузі медичного туризму існували й до початку пандемії та повномасштабного вторгнення, включаючи

правові аспекти, соціальну диференціацію, обмежений час лікування та післяопераційний догляд. Перехід пацієнтів через міжнародні кордони також може призвести до проблем з перельотами та безпекою під час подорожі, що потребує уважного планування та обміру з різних сторін.

6. Медичний туризм є значущою галуззю для ряду країн, зокрема Німеччини, Ізраїлю, Туреччини, Швейцарії та інших, які надають високоякісні медичні послуги. Польща також здобуває популярність у цьому сегменті, особливо завдяки успішним методам лікування та сполученню медичних процедур з бальнеотерапією. Основними напрямками медичного туризму включають онкологію, гематологію, дитячу медицину, офтальмологію та інші галузі. Німеччина виступає лідером у цьому сегменті, приваблюючи багато іноземних пацієнтів щороку і генеруючи значний дохід для медичних установ. Україна також активно розвиває медичний туризм, пропонуючи пакети лікування як власний ринок, так і за кордоном. Компанії, що діють у цій галузі, надають різноманітні послуги, включаючи організацію медичних подорожей, правовий захист пацієнтів та консультації щодо медичних послуг.

7. Медичний туризм є важливим джерелом доходів для приватних клінік та економіки загалом, що підтверджують статистичні дані за 2018-2019 роки. Україні варто взяти на увагу досвід країн, де медичний туризм розвинений, таких як Ізраїль, Туреччина, Німеччина, ОАЕ та Сінгапур. Німецькі та ізраїльські клініки мають велику популярність і довіру, а Туреччина вирізняється своїм унікальним підходом у розвитку медичного туризму. Для повноцінного функціонування медичного туризму в Україні потрібно вирішити ряд завдань на державному та регіональному рівнях. Створення медичних туристичних кластерів може сприяти розвитку цієї галузі, забезпечуючи ряд економічних та соціальних переваг. У центрі кластера медичного туризму знаходяться провайдери медичних послуг та посередники, які грають ключову роль у наданні медичних послуг та організації поїздок. Для успішного розвитку медичного туризму Україна також повинна зосередитися на модернізації процесів лікування, покращенні інфраструктури та кваліфікації медичних

працівників. Впровадження ефективних маркетингових стратегій, партнерства з міжнародними агентствами та участь у міжнародних заходах можуть допомогти привернути увагу міжнародних туристів. Підтримка медичного туризму в Україні може стати ключовим фактором у залученні інвестицій, розвитку галузі та підвищенні конкурентоспроможності країни на міжнародному ринку.

8. Розвиток медичного туризму в Одеському регіоні може бути сприянням заходів, спрямованих на ефективність цієї галузі. В умовах зростаючої потреби у реабілітації, особливо серед осіб, які страждають на ПТСР, санаторно-курортна реабілітація є оптимальним методом відновлення здоров'я. Створення лікувального туру «Реабілітація пацієнтів з ПТСР» може стати актуальною ідеєю, яка буде орієнтована на всі вікові групи туристів та буде проводитися на базі лікувально-оздоровчого комплексу «Гранд Марін». Такий тур включатиме проживання, харчування, медичні процедури та розважальні заходи. Програма має на меті відновлення нервової системи, покращення кровообігу, зміцнення серцево-судинної та імунної систем, а також стабілізацію психічного стану пацієнтів з ПТСР. Учасники туру отримають знижку на послуги у всіх закладах, що беруть участь у програмі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мальська М. П., Бордун О. Ю. Медичний туризм: теорія та практика: навч. посіб. / М. П. Мальська, О.Ю. Бордун -К.: “Центр учбової літератури”, 2018. 128 с.
2. Давиденко І. В. Основні компоненти туристично-рекреаційного потенціалу / І. В. Давиденко // Соціально-економічні проблеми сучасності та концепція сталого розвитку в Україні та світі: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. – Дніпропетровськ: НО «Перспектива», 2014. Ч. 2. С. 49-52.
3. Lunt N., Smith R., Exworthy M., T.Green S., Horsfall D., Mannion R. Medical Tourism: Treatments, Markets and Health System Implications: A scoping review // OECD Publications Service, 2011. 55 с.
4. Гродзинська І.О., Нездоймінов С.Г., Гусєва О.В., Замкова А.В. Основи рекреалогії (економіко-екологічний та маркетинговий аспект) / Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2014. 264 с
5. Медичний туризм, як сфера бізнесу. Галкін В.В.: веб-сайт. URL: <http://surl.li/tijyy>
6. Bookman, M. Z. and Bookman K.R. Medical Tourism in Developing Countries. New York, Palgrave Macmillan, 2007.
7. Medical Tourism Association: веб-сайт. URL: <https://www.medicaltourism.com/>
8. Романів О. Географія медичного туризму Європи / Оксана Романів// Часопис соціально-економічної географії: Міжрегіональний зб. наукових праць Х.: ХНУ ім. В.Н.Каразіна, 2010. Вип. 8(1). С. 79-84.
9. Баєв В.В. Характеристика структурних елементів ринку медичного туризму // Ефективна економіка № 3. Д.: ДКС-центр, 2015
10. Health Care in the Global Economy. Horowitz M.D.: веб-сайт. URL: <http://web.nchu.edu.tw/pweb/users/hychuo/lesson/5877.pdf>
11. Державна статистична служба України // Офіційний сайт. 2019. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

12. Малімон В. В. Медичний туризм як складова регіонального ринку туристичних послуг // Економічний форум: Науковий журнал. № 1. Луцьк: ЛНТУ, 2012.
13. Гончар В. Медичний туризм набуває популярності/ Віталіна Гончар// газета київської міської ради «Хрещатик». 2013. №22 (4229).
14. The World Health Statistics 2007. World Health Organization // World Health Organization. 2007. URL: <http://www.who.int/whosis/whostat/2007/en/index.html>.
15. Лисенко, В. С. Медичний туризм та перспективи його використання страховими компаніями // Актуальні питання економіки та управління у сучасних соціально-економічних умовах: зб. матеріалів міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (14-15 жовтня 2013 р.). Дніпропетровськ : Герда, 2012. 180-183 с. 20
16. Бондаренко М. П. Теоретичні засади розвитку індустрії туризму / М. П. Бондаренко // Економічний часопис—XXI. 2012. № 3–4. С. 19–22.
17. Чорненька Н. В. Організація туристичної індустрії : навч. посіб. / Н. В. Чорненька. К. : Атіка, 2006.
18. The World Factbook // Central Intelligence Agency. 2019. URL: <https://www.cia.gov/>
19. Medical Tourism: Globalization of the Healthcare Marketplace: URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2234298/>
20. The International Travel Journal: веб-сайт. URL: <https://www.imtj.com/>
21. Марченко О. Г. Світовий медичний туризм зміщується до країн АТР. Аналітичний огляд / О. Г. Марченко // Сучасні проблеми науки та освіти. 2013. № 6. с. 462
22. Asia Pacific Medical Tourism Market Research Report. Industry Analysis, Size, Share, Growth, Trends, Forecast (2020 to 2025).Market Data Forecast: веб-сайт. URL: <https://www.marketdataforecast.com/>
23. North America Medical Tourism Market Research Industry Analysis, Size, Share, Growth, Trends, Forecast (2020 to 2025).Market Data Forecast: веб-

сайт. URL: <https://www.marketdataforecast.com/>

24. Europe Medical Tourism Market Research Industry Analysis, Size, Share, Growth, Trends, Forecast (2020 to 2025).Market Data Forecast: веб-сайт. URL: <https://www.marketdataforecast.com/>

25. Latin America Medical Tourism Market Research Industry Analysis, Size, Share, Growth, Trends, Forecast (2020 to 2025).Market Data Forecast: веб-сайт. URL: <https://www.marketdataforecast.com/>

26. Middle East & Africa Medical Tourism Market Research Industry Analysis, Size, Share, Growth, Trends, Forecast (2020 to 2025).Market Data Forecast: веб-сайт. URL: <https://www.marketdataforecast.com/>

27. Market Tourism Market – Growth, Trends, Covid-19 impact and forecast (2021-2026): веб-сайт. URL: <https://www.mordorintelligence.com/>

28. Клімін В.Г., Мальцева Ю.А., Дайхес О.М., Вдовін К.Е., Князева Є.Г. Маркетинг у медичному туризмі. К: Коментар, 2020. 158 с.

29. Global Healthcare Travel Council: веб-сайт. URL: <https://globalhtc.org/>

30. International Healthcare Research Center: веб-сайт. URL: <https://www.healthcareresearchcenter.org/>

31. Jurkowski E.T., Agbeh A.O. Medical tourism: An Emerging Terrain with Covid-19 / Elaine T. Jurkowski, Anthony O. Agbeh // Journal of Tourism & Hospitality. 2020. Vol.9

32. Whitlock J. Risks and Benefits of Medical Tourism. Verywell Health: веб-сайт. URL: <https://www.verywellhealth.com/>

33. Shukla R. Medical Tourism Trends Post Covid-19. IndiaMedToday: веб-сайт. URL: <https://indiamedtoday.com/medical-tourism-trends-post-covid-19/>

34. ТОП-7 країн для ефективного медичного туризму // ZNAJ.UA. 2020. URL: <https://znaj.ua/news/reforms/>

35. Europejska Fundacja Rozwoju Medycyny i Edukacji. Проект Медичний туризм // Офіційний сайт. 2019. URL: <https://www.euromed-f.com/uk/projects/medical-tourism/>.

36. SGK MEDICREDENCE // Офіційний сайт. 2020. URL:

https://www.sgkmedicredence.com/the-company/#_who-we-are.

37. Світова туристична організація UNWTO // Офіційний сайт. 2019.
URL: <http://www.unwto.org>.

38. What Is Driving the Growth in Medical Tourism? // Journal Health Marketing Quarterly. 2014. URL:
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/07359683.2014.936293>.

39. Вартість послуг медичного туризму у країнах світу. - Міжнародний каталог з медичного туризму. URL:
<http://www.intmedtourism.com/ua/treatment-rates/>

40. Consultation on the European Commission's proposals for a Directive on the application of patients' rights in cross-border healthcare. Prepared by: Keith Pollard. 112. URL: <http://www.treatmentabroad.com>.

41. Ветітнев А.М. Клінічний туризм: сучасний стан та особливості туropolерейтингу // Вісник Національної академії туризму. Київ, 2008. № 3

42. Трілленберг Г. Інноваційно-кластерний підхід до розвитку туризму України в умовах глобалізації // Журнал європейської економіки. 2014. №14.

43. Малімон В. В. Інструменти стимулювання розвитку регіонального ринку медичного туризму / В. В. Малімон // Фінансово-кредитне стимулювання розвитку територіальних суспільних систем : Міжнар. Науково-практ. конфер. молодих вчених та студентів : тези допов., 23 березня 2012 р. Луцьк, 2012. С. 168–169.

44. Баєв В. В. Модель управління кластером медичного туризму / В.В. Баєв // Вісник Хмельницького національного університету, 2015. №4. с. 21- 26

45. Давиденко І.В., Михайлюк О.Л. Механізми державного регулювання кластерної політики у туристичному бізнесі України // Східна Європа: економіка, бізнес та управління, 2019 - № 3(20).

46. Михайлюк О. Л., Сухіна Л.В. Перспективи розвитку медичного туризму в Одеському регіоні // Економічні інновації, 2016 № 62. с. 408 – 417

47. Медичний туризм у Львові: веб-сайт. URL: <https://medicaltourismlviv.com/>
48. Малімон В. В. Медичний туризм як складова регіонального ринку туристичних послуг // Економічний форум: Науковий журнал. № 1. Луцьк: ЛНТУ, 2012. С. 108–114
49. Medical Tourism: Treatments, Markets and Health System Implications: A scoping review. / Lunt, Neil; Smith, Richard; Exworthy, Mark; Green, Stephen; Horsfall, Dan; Mannion, Russell. Paris: OECD, 2011. 55 p. URL: <http://www.oecd.org/els/health-systems/48723982.pdf>
50. Odessa Travel: Медичний туризм в Одесі та Одеській області. URL: <http://odessa.travel/do/for/health/info>
51. Ярмоменко С.Г., Мартинова Н.С., Козловський Р.С. Тенденції розвитку санаторно-курортного господарства Одеської області // Причорноморські економічні студії. 2020. № 55. Ч. 2. С. 37-45.
52. Ярмоменко С.Г. Лікувально-оздоровчий туризм Одеської області: сучасний стан та стратегічні напрями розвитку // Регіональні проблеми України: географічний аналіз та пошук шляхів вирішення : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (8–9 жовтня 2015 р.). Херсон : ПП Вишемирський, 2015. – С. 449–455.
53. Михайлюк О.Л., Ухлічева І.В. Світовий досвід розвитку кластерів медичного туризму // Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. праць / За ред. : М. І. Зверякова (голов. ред.) та ін. Одеса : Одеський національний економічний університет. 2019. № 2-3 (70-71). С.40-52
54. Давиденко І.В., Михайлюк О.Л. Механізми державного регулювання кластерної політики у туристичному бізнесі України // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2019. №3 (20). URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/20_2019/12.pdf.